

Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) 2024

2024 dsc 5

Nodiadau Esboniadol

Elections and Elected Bodies (Wales) Act 2024

2024 asc 5

Explanatory Notes

£14.93

Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) 2024

2024 dsc 5

Nodiadau Esboniadol

Elections and Elected Bodies (Wales) Act 2024

2024 asc 5

Explanatory Notes

DEDDF ETHOLIADAU A CHYRFF ETHOLEDIG (CYMRU) 2024

NODIADAU ESBONIADOL

CYFLWYNIAD

1. Mae'r Nodiadau Esboniadol hyn ar gyfer Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) 2024 ("**y Ddeddf**") a basiwyd gan Senedd Cymru ar 9 Gorffennaf 2024 ac a gafodd y Cydsyniad Brenhinol ar 9 Medi 2024. Fe'u lluniwyd gan Is-adran Etholiadau Llywodraeth Cymru er mwyn cynorthwyo'r sawl sy'n darllen y Ddeddf. Dylid darllen y Nodiadau Esboniadol ar y cyd â'r Ddeddf ond nid ydynt yn rhan ohoni. Ni fwriedir iddynt fod yn ddisgrifiad cynhwysfawr o'r Ddeddf, a phan na fo angen esboniad na sylw ar adran unigol o'r Ddeddf, nis rhoddir.

TROSOLWG CYFFREDINOL O'R DDEDDF

2. Mae'r Ddeddf wedi ei rhannu yn 3 Rhan sy'n cynnwys 73 o adrannau, ac Atodlen o fân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol i ddeddfwriaeth arall.

Rhan 1 – Gweinyddu a Chofrestru Etholiadol

3. Mae Rhan 1 yn cynnwys darpariaethau ynghylch gweinyddu etholiadol a chofrestru etholiadol mewn cysylltiad ag etholiadau Senedd Cymru ac etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru, ac mae wedi ei rhannu'n 5 pennod.

4. Mae Pennod 1 yn ymwneud â chydlynu gwaith gweinyddu etholiadol ar gyfer etholiadau Senedd Cymru, etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru a refferenda datganoledig. Mae'r Bennod yn rhoi swyddogaethau newydd i Gomisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru ("**y Comisiwn**") ac mae'n ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn sefydlu Bwrdd Rheoli Etholiadol ("**y Bwrdd**") i gyflawni'r swyddogaethau.

5. Mae Pennod 2 yn gosod dyletswydd ar swyddogion cofrestru etholiadol yng Nghymru i gofrestru personau fel etholwyr llywodraeth leol heb i gais i gofrestru gael ei wneud, os ydynt wedi eu bodloni bod gan y personau hawlogaeth i fod yn gofrestredig. Mae cofrestru fel etholwr llywodraeth leol yn rhoi hawlogaeth i berson i bleidleisio yn etholiadau Senedd Cymru yn ogystal ag mewn etholiadau llywodraeth leol. Mae'r Bennod hefyd yn darparu ar gyfer gweithdrefn i swyddogion cofrestru etholiadol roi hysbysiad i bobl o'u bwriad i'w cofrestru fel etholwyr llywodraeth leol ac mae'n gwneud darpariaeth ar gyfer yr amgylchiadau pan nad yw'r ddyletswydd i gofrestru yn gymwys.

ELECTIONS AND ELECTED BODIES (WALES) ACT 2024

EXPLANATORY NOTES

INTRODUCTION

1. These Explanatory Notes are for the Elections and Elected Bodies (Wales) Act 2024 "(**the Act**)" which was passed by Senedd Cymru on 9 July 2024 and received Royal Assent on 9 September 2024. They have been prepared by the Elections Division of the Welsh Government to assist the reader of the Act. The Explanatory Notes should be read in conjunction with the Act but are not part of it. They are not meant to be a comprehensive description of the Act, and where an individual section of the Act does not require explanation or comment, none is given.

GENERAL OVERVIEW OF THE ACT

2. The Act is divided into 3 Parts containing 73 sections and a Schedule of minor and consequential amendments to other legislation.

Part 1 - Electoral Administration and Registration

3. Part 1 contains provisions about electoral administration and electoral registration in respect of Senedd Cymru elections and local government elections in Wales and is divided into 5 chapters.

4. Chapter 1 is about the co-ordination of electoral administration for Senedd Cymru elections, local government elections in Wales and devolved referendums. The Chapter confers new functions on the Democracy and Boundary Commission Cymru ("the Commission") and requires the Commission to establish an Electoral Management Board ("the Board") to discharge the functions.

5. Chapter 2 places a duty on electoral registration officers in Wales to register persons as local government electors without an application being made for registration if they are satisfied that the persons are entitled to be registered. Registration as a local government elector entitles a person to vote in Senedd Cymru elections as well as local government elections. The Chapter also provides for procedure by which electoral registration officers give people notice of their intention to register them as local government electors and it makes provision for the circumstances in which the duty to register does not apply.

6. Mae Pennod 3 yn darparu pŵer i Weinidogion Cymru drwy reoliadau i awdurdodi peilota diwygiadau i'r gyfraith sy'n ymwneud ag etholiadau Senedd Cymru ac etholiadau lleol yng Nghymru. Mae'r Bennod yn gwneud darpariaeth i awdurdodau cyhoeddus sydd â swyddogaethau sy'n ymwneud â gweinyddu etholiadol wneud cynigion i Weinidogion Cymru ar gyfer peilotau etholiadol, yn gwneud darpariaeth ar gyfer gwerthuso cynigion ar gyfer peilotau ac ar gyfer gwerthuso'r peilotau, ac mae'n rhoi pŵer i Weinidogion Cymru drwy reoliadau i wneud newidiadau parhaol i'r gyfraith yn dilyn peilotau.

7. Mae Pennod 4 yn cynnwys darpariaeth ynghylch materion hygyrchedd ac amrywiaeth sy'n ymwneud ag etholiadau Senedd Cymru ac etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru. Mae'n cynnwys darpariaeth—
   - sy'n rhoi dyletswyddau ar y Comisiwn Etholiadol i adrodd ar weinyddu etholiadau cyffredin llywodraeth leol yng Nghymru (mae eisoes yn ofynnol gan adran 5 o Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000 (y cyfeirir ati fel "**DPGER**" o hyn ymlaen) i'r Comisiwn Etholiadol adrodd ar etholiadau Senedd Cymru) ac i gynnwys yn ei adroddiadau ar etholiadau Senedd Cymru ac etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru ddisgrifiad o'r camau a gymerwyd gan swyddogion canlyniadau i ddarparu cymorth i bleidleiswyr anabl;
   - sy'n rhoi pŵer i Weinidogion Cymru i roi cyfarwyddydau i awdurdodau lleol (yn lle pŵer i wneud rheoliadau) sy'n pennu gofynion ynghylch yr arolwg o ymgeiswyr mewn etholiadau llywodraeth leol y mae'n ofynnol i awdurdodau lleol ei gynnal gan adran 1 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011;
   - sy'n ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru drwy reoliadau ddarparu ar gyfer sefydlu a gweithredu platfform gwybodaeth am etholiadau Cymreig, sy'n gyfleuster electronig (megis gwefan neu gymhwysiad meddalwedd) er mwyn darparu gwybodaeth gyfredol sy'n ymwneud â'r etholiadau i bleidleiswyr yn etholiadau Senedd Cymru ac mewn etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru;
   - sy'n ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru wneud trefniadau ar gyfer darparu gwasanaethau i hybu amrywiaeth ymhlith y rhai sy'n ceisio cael eu hethol yn Aelodau o'r Senedd neu'n gynghorwyr mewn llywodraeth leol yng Nghymru;
   - ar gyfer cynlluniau cymorth ariannol i hybu amrywiaeth ymhlith personau sy'n ceisio swydd etholedig yn Senedd Cymru neu mewn llywodraeth leol yng Nghymru;
   - sy'n ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ddyroddi canllawiau sydd wedi eu hanelu at annog pleidiau gwleidyddol cofrestredig i gasglu a chyhoeddi gwybodaeth am amrywiaeth ynghylch eu hymgeiswyr ar gyfer etholiadau'r Senedd ac i bleidiau o'r fath ddatblygu a chyhoeddi strategaethau sydd wedi eu hanelu at hybu amrywiaeth ymhlith ymgeiswyr ar gyfer pob etholiad Cymreig.

8. Mae Pennod 5 yn gwneud darpariaeth ynghylch rheoleiddio treuliau yr eir iddynt mewn ymgyrchoedd etholiad yn etholiadau Senedd Cymru ac mewn etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys darpariaeth—
   - ynghylch trin gwariant ymgyrchu tybiannol (defnydd o eiddo etc. a ddarperir yn ddi-dâl neu am bris sy'n is na'r gwerth ar y farchnad);
   - sy'n darparu ar gyfer cod ymarfer ar dreuliau etholiad;

6. Chapter 3 provides the Welsh Ministers with power by regulation to authorise piloting of reforms to the law relating to Senedd Cymru elections and local elections in Wales. The Chapter makes provision for public authorities with functions relating to electoral administration to make proposals to the Welsh Ministers for electoral pilots, provision for evaluation of proposals for pilots and for the evaluation of the pilots and gives the Welsh Ministers power by regulations to make permanent changes to the law following pilots.

7. Chapter 4 contains provision about accessibility and diversity matters relating to Senedd Cymru elections and local government elections in Wales. It includes provision—
    - conferring duties on the Electoral Commission to report on the administration of ordinary local government elections in Wales (the Electoral Commission is already required by section 5 of the Political Parties, Elections and Referendums Act 2000 (hereafter referred to as "**PPERA**") to report on Senedd Cymru elections)) and to include in its reports on Senedd Cymru and local government elections in Wales a description of the steps taken by returning officers to provide assistance for disabled voters;
    - conferring power on the Welsh Ministers to give directions to local authorities (instead of a power to make regulations) specifying requirements regarding the survey of candidates at local government elections that local authorities are required to conduct by section 1 of the Local Government (Wales) Measure 2011;
    - requiring the Welsh Ministers by regulations to provide for the establishment and operation of a Welsh elections information platform, which is an electronic facility (such as a website or software application) to provide voters in Senedd Cymru and local government elections in Wales with up-to-date information relating to the elections;
    - requiring the Welsh Ministers to make arrangements for the provision of services to promote diversity among those seeking election as Members of the Senedd or as councillors in local government in Wales;
    - for financial assistance schemes to promote diversity in persons seeking elected office in Senedd Cymru or local government in Wales;
    - requiring the Welsh Ministers to issue guidance aimed at encouraging registered political parties to collect and publish diversity information about their candidates for Senedd elections and for such parties to develop and publish strategies aimed at promoting diversity amongst candidates for all Welsh elections.

8. Chapter 5 makes provision about the regulation of expenses incurred in election campaigns in Senedd Cymru elections and local government elections in Wales, including provision—
    - about the treatment of notional campaign expenditure (use of property etc. provided free of charge or at a discount of the market value);
    - providing for a code of practice on election expenses;

- sy'n awdurdodi talu treuliau drwy bersonau heblaw asiantiaid etholiad;
- ar gyfer cyfyngiadau ar ba drydydd partïon a gaiff fynd i wariant a reolir;
- ar gyfer cod ymarfer ar wariant a reolir mewn ymgyrch etholiad.

Rhan 2 – Cyrff Etholedig a'u Haelodau

9. Mae Rhan 2 o'r Ddeddf yn gwneud darpariaeth ynghylch adolygiadau o ffiniau a threfniadau etholiadol awdurdodau lleol, cydnabyddiaeth ariannol aelodau awdurdodau lleol, anghymhwyso rhag aelodaeth o Senedd Cymru ac awdurdodau lleol a'r drosedd o ddylanwad amhriodol. Mae'r Rhan wedi ei rhannu'n 4 pennod.

10. Mae Pennod 1 yn diwygio Rhan 3 o Ddeddf Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru etc. 2013 (y cyfeirir ati fel "Deddf 2013" o hyn ymlaen), sy'n gwneud darpariaeth ynghylch adolygiadau o ffiniau a threfniadau etholiadol cynghorau siroedd, bwrdeistrefi sirol a chymunedau yng Nghymru. Mae'r bennod—
    - yn newid yr ystyriaethau sy'n gymwys i adolygiadau sy'n ymwneud â siroedd, bwrdeistrefi sirol a chymunedau a'r cyfnodau adolygu cymwys;
    - yn ei gwneud yn glir y caiff adolygiad o ffiniau atfor gynnwys mwy nag un ardal llywodraeth leol;
    - yn gwneud newidiadau i'r gofynion sy'n ymwneud ag ymgynghori ac ystyried sylwadau ar adolygiadau;
    - yn gwneud darpariaeth fel bod Gweinidogion Cymru yn gallu cyfarwyddo oedi adolygiadau etholiadol ac mae'n nodi gofynion ynghylch cyhoeddi gorchmynion adolygu a gwybodaeth gysylltiedig arall.

11. Mae Pennod 2 yn diddymu Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol ac yn rhoi ei swyddogaethau i'r Comisiwn.

12. Mae Pennod 3 yn cynnwys darpariaethau ar gyfer anghymhwyso rhag bod yn Aelod o'r Senedd ac yn gynghorydd cymuned, ac am y drosedd o ddylanwad amhriodol. Mae hefyd yn cynnwys darpariaethau sy'n atal person sy'n dal swydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol, pan fo'r swydd honno o dan gyngor cymuned, cyd-bwyllgor corfforedig, neu awdurdod lleol ym Mhrydain Fawr, rhag dod yn aelod o gyngor cymuned neu barhau i fod yn aelod o gyngor cymuned.

13. Mae Pennod 4 yn gwneud newidiadau i Ddeddf 2013 sy'n ymwneud â phersonau na chaniateir iddynt fod yn aelodau o'r Comisiwn, yn brif weithredwr arno nac yn gomisiynydd cynorthwyol arno. Mae hefyd yn cynnwys darpariaeth ar gyfer pwyllgor llywodraethu ac archwilio i'r Comisiwn ac yn rhoi pŵer i'r Comisiwn i godi tâl am nwyddau a gwasanaethau y mae'n eu darparu.

Rhan 3 – Darpariaeth Gyffredinol

14. Mae Rhan 3 yn cynnwys darpariaethau sy'n gymwys i'r Ddeddf yn gyffredinol, gan gynnwys darpariaeth ddehongli gyffredinol, pŵer i Weinidogion Cymru wneud darpariaeth ganlyniadol a throsiannol drwy reoliadau a darpariaeth ynghylch dod â'r Ddeddf i rym.

- authorising payment of expenses through persons other than election agents;
- for restrictions on which third parties may incur controlled expenditure;
- for a code of practice on controlled election campaign expenditure.

Part 2 - Elected Bodies and their Members

9. Part 2 of the Act makes provision about reviews of the boundaries and electoral arrangements of local authorities, the remuneration of members of local authorities, disqualification from membership of Senedd Cymru and local authorities and the offence of undue influence. The Part is divided into 4 chapters.

10. Chapter 1 amends Part 3 of the Democracy and Boundary Commission Cymru etc. Act 2013 (hereafter referred to as "the 2013 Act"), which makes provision about reviews of the boundaries and electoral arrangements of the councils of counties, county boroughs and communities in Wales. The chapter—
    - changes the considerations applicable to reviews relating to counties, county boroughs and communities and the applicable review periods;
    - makes clear that a review of seaward boundaries may include more than one local government area;
    - makes changes to the requirements relating to consultation and consideration of representations on reviews;
    - makes provision for the Welsh Ministers to be able to direct the pausing of electoral reviews and sets out requirements regarding the publication of review orders and other related information.

11. Chapter 2 abolishes the Independent Remuneration Panel for Wales and confers its functions on the Commission.

12. Chapter 3 contains provisions for disqualification for being a Member of the Senedd and a community councillor, and for the offence of undue influence. It also contains provisions which prevent a person holding a politically restricted post under a community council, corporate joint committee, or a local authority in Great Britain from becoming or remaining a member of a community council.

13. Chapter 4 makes changes to the 2013 Act relating to who may not be members, chief executive or assistant commissioner of the Commission. It also contains provision for a governance and audit committee of the Commission and confers power on the Commission to charge for goods and services it provides.

Part 3 - General Provision

14. Part 3 contains provisions that apply to the Act generally, including, a general interpretation provision, power for the Welsh Ministers to make consequential and transitional provision by regulations and provision about the coming into force of the Act.

SYLWEBAETH AR YR ADRANNAU

RHAN 1 GWEINYDDU A CHOFRESTRU ETHOLIADOL

PENNOD 1: CYDLYNU GWAITH GWEINYDDU ETHOLIADOL

Adran 1 - Bwrdd Rheoli Etholiadol Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru

15. Mae'r adran hon o'r Ddeddf yn mewnosod Rhan 2A yn Neddf Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru etc. 2013 ("**Deddf 2013**") (fel y'i hailenwir gan Ddeddf Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) 2024), sy'n cynnwys adrannau newydd 20A i 20I. Mae'r Rhan hon yn disgrifio swyddogaeth gyffredinol y Comisiwn o gydlynu'r gwaith o weinyddu etholiadau'r Senedd ac etholiadau lleol yng Nghymru, ynghyd ag unrhyw refferenda datganoledig yng Nghymru. Mae'r Rhan hefyd yn nodi'r trefniadau i sefydlu'r Bwrdd.

Adran 20A - Swyddogaethau gweinyddu etholiadol

16. Mae adran 20A yn disgrifio'n fwy manwl swyddogaeth gyffredinol y Comisiwn o gydlynu'r gwaith o weinyddu etholiadau a refferenda Cymreig. Mae is-adrannau (2) a (3) yn cadarnhau bod y swyddogaeth yn cynnwys—
    (i) cynorthwyo swyddogion canlyniadau, awdurdodau lleol a phersonau eraill i gyflawni eu swyddogaethau mewn perthynas ag etholiadau a refferenda Cymreig;
    (ii) hybu arferion gorau mewn etholiadau a refferenda Cymreig, er enghraifft drwy ddarparu gwybodaeth, cyngor neu hyfforddiant i'r rhai sy'n ymwneud â gweinyddu'r etholiadau; a
    (iii) darparu gwybodaeth, cyngor neu gymorth arall i Weinidogion Cymru ynghylch gweinyddu etholiadau a refferenda Cymreig.

Adran 20B - Cyfarwyddiadau i swyddogion canlyniadau

17. Mae adran 20B yn darparu pŵer i'r Comisiwn i ddyroddi cyfarwyddydau ysgrifenedig i swyddogion canlyniadau ynghylch cyflawni eu swyddogaethau mewn perthynas ag etholiadau a refferenda Cymreig. Enghraifft o gyfarwyddydau y gellid eu dyroddi allai fod cyfarwyddydau i sefydlu dyddiad cyson ledled Cymru ar gyfer dosbarthu papurau pleidleisio drwy'r post.

18. Nid oes rhaid dilyn cyfarwyddydau a ddyroddir gan y Comisiwn o dan yr adran hon os ydynt yn anghyson ag unrhyw ddyletswydd gyfreithiol a osodir ar y swyddog, neu'n ymwneud â swyddogaeth y swyddog sy'n ymwneud â phôl cyfun.

Adran 20C – Cyfarwyddiadau i swyddogion cofrestru etholiadol

19. Mae'r adran hon yn darparu pŵer i'r Comisiwn i ddyroddi cyfarwyddydau ysgrifenedig i swyddogion cofrestru etholiadol ynghylch cyflawni eu swyddogaethau mewn perthynas ag etholiadau a refferenda Cymreig. Fel yn achos cyfarwyddydau a ddyroddir i swyddogion canlyniadau, nid oes rhaid dilyn cyfarwyddyd a ddyroddir gan y Comisiwn o dan yr adran hon os yw'n anghyson ag unrhyw ddyletswydd gyfreithiol a osodir ar y swyddog cofrestru etholiadol.

Adran 20D – Ymgynghori â'r Comisiwn Etholiadol

20. Rhaid ymgynghori â'r Comisiwn Etholiadol cyn rhoi unrhyw gyfarwyddyd o dan adrannau 20B neu 20C.

COMMENTARY ON SECTIONS

PART 1 ELECTORAL ADMINISTRATION AND REGISTRATION

CHAPTER 1: CO-ORDINATION OF ELECTORAL ADMINISTRATION

Section 1 - Electoral Management Board of Democracy and Boundary Commission Cymru

15. This section of the Act inserts Part 2A into the Democracy and Boundary Commission Cymru etc. Act 2013 ("the 2013 Act") (as renamed by the Senedd Cymru (Members and Elections) Act 2024), which consists of new sections 20A to 20I. This Part describes the Commission's general function of co-ordinating the administration of Senedd and local elections in Wales, along with any devolved referendums in Wales. The Part also sets out the arrangements to establish the Board.

Section 20A – Electoral administration functions

16. Section 20A describes the Commission's general function of co-ordinating the administration of Welsh elections and referendums in further detail. Subsections (2) and (3) confirm the function includes—
    (i) assisting returning officers, local authorities and other persons to carry out their functions in relation to Welsh elections and referendums;
    (ii) promoting best practice in Welsh elections and referendums, for example by providing information, advice or training to those involved in the administration of the elections; and
    (iii) providing information, advice or other assistance to the Welsh Ministers about the administration of Welsh elections and referendums.

Section 20B – Directions to returning officers

17. Section 20B provides the Commission with a power to issue written directions to returning officers with regards to carrying out their functions in relation to Welsh elections and referendums. An example of directions that could be issued could be to establish a consistent date across Wales for the issue of postal ballot papers.

18. Directions issued by the Commission under this section do not have to be followed if they are inconsistent with any legal duty imposed on the officer or relate to the officer's function relating to a combined poll.

Section 20C – Directions to electoral registration officers

19. This section provides the Commission with a power to issue written directions to electoral registration officers with regards to carrying out their functions in relation to Welsh elections and referendums. As with directions issued to returning officers, a direction issued by the Commission under this section does not have to be followed if it is inconsistent with any legal duty imposed on the electoral registration officer.

Section 20D – Consultation with the Electoral Commission

20. The Electoral Commission must be consulted before any direction is given under sections 20B or 20C.

Adran 20E – Y Bwrdd Rheoli Etholiadol

21. Mae adran 20E yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn sefydlu'r Bwrdd, a fydd yn gyfrifol am gyflawni swyddogaeth gweinyddu etholiadol y Comisiwn.

22. Wrth ymgymryd â'i waith, caiff y Bwrdd hefyd ddefnyddio pŵer y Comisiwn yn adran 12 o Ddeddf 2013 sy'n caniatáu iddo wneud pethau sy'n ategol i'r gwaith o arfer ei swyddogaethau eraill (ac eithrio benthyca arian, caffael eiddo heb gydsyniad Gweinidogion Cymru neu ffurfio cwmnïau).

Adran 20F – Aelodaeth o'r Bwrdd

23. Mae adran 20F yn nodi pwy fydd yn aelod o'r Bwrdd. Yn gryno, rhaid i'r Bwrdd gynnwys—
    (i) Cadeirydd, y mae rhaid iddo fod yn aelod o'r Comisiwn a benodwyd o dan adran 4 o Ddeddf 2013 ac sydd â phrofiad blaenorol o fod yn swyddog canlyniadau neu'n swyddog cofrestru etholiadol. Bydd Gweinidogion Cymru yn penderfynu ar ei delerau a'i amodau;
    (ii) un aelod arall o'r Comisiwn a benodwyd o dan adran 4 o Ddeddf 2013, y bydd Gweinidogion Cymru hefyd yn penderfynu ar ei delerau a'i amodau;
    (iii) o leiaf bedwar aelod arall, y mae rhaid iddynt fod yn swyddogion canlyniadau presennol neu'n swyddogion cofrestru etholiadol presennol, neu'n gyn-swyddogion canlyniadau neu'n gyn-swyddogion cofrestru etholiadol (a ddiffinnir fel "swyddogion etholiadau" gan adran 20F(9)).

24. Mae is-adran (4) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Bwrdd ddewis un o'r aelodau hyn sy'n swyddogion etholiadau presennol neu'n gyn-swyddogion etholiadau i fod yn ddirprwy gadeirydd y Bwrdd. Mae is-adran (8) yn nodi'r personau na chaniateir iddynt fod yn aelod o'r Bwrdd a benodir o dan is-adran (1)(c).

Adran 20G – Deiliadaeth

25. Mae adran 20G yn darparu bod aelodau'r Bwrdd yn dal swydd ac yn ymadael â swydd yn unol â thelerau ac amodau eu penodiad, fel y'u penderfynir o dan adran 20F.

Adran 20H – Trafodion y Bwrdd

26. Mae adran 20H yn galluogi'r Bwrdd i benderfynu ar ei weithdrefn ei hun, gan gynnwys isafswm nifer yr aelodau y mae rhaid iddynt fod yn bresennol er mwyn gwneud penderfyniadau. Mae is-adran (1) yn cadarnhau bod pleidleisiau pob aelod yn gyfwerth â phleidleisiau'r aelodau eraill, ond y bydd gan y Cadeirydd (neu ei ddirprwy yn absenoldeb y Cadeirydd) bleidlais fwrw os bydd y bleidlais yn gyfartal. Hefyd, mae is-adran (3) yn cadarnhau dilysrwydd trafodion neu weithredoedd y Bwrdd os oes diffyg ym mhenodiad aelod o'r Bwrdd.

27. Mae is-adran (4) yn galluogi'r Cadeirydd neu'r dirprwy Gadeirydd i wahodd pobl eraill i gyfarfodydd y Bwrdd i ddarparu cyngor neu i gynorthwyo gyda gwaith y Bwrdd, ar yr amod bod yr holl aelodau'n cytuno. Gall hyn gynnwys, er enghraifft, gynrychiolwyr y Comisiwn Etholiadol, Cymdeithas y Gweinyddwyr Etholiadol, Rheolwyr Gwasanaethau Etholiadol, a chynrychiolwyr Llywodraeth y DU a/neu Lywodraeth Cymru. Mae hyn er mwyn sicrhau bod gan y Bwrdd ddigon o hyblygrwydd i geisio'r arbenigedd a'r cymorth sy'n angenrheidiol wrth gyflawni ei swyddogaethau. Ni fyddai unrhyw fynychwyr o'r fath yn rhan o aelodaeth y Bwrdd.

Section 20E – Electoral Management Board

21. Section 20E requires the Commission to establish the Board, which will be responsible for carrying out the Commission's electoral administration function.

22. When undertaking its work, the Board may also use the power of the Commission in section 12 of the 2013 Act that allows it to do things that are ancillary to the exercise of its other functions (other than borrow money, acquire property without the consent of the Welsh Ministers or form companies).

Section 20F – Board membership

23. Section 20F sets out who will be a member of the Board. In summary, the Board must consist of –
    (i) a Chair, who must be a member of the Commission appointed under section 4 of the 2013 Act and have previous experience as a returning officer or electoral registration officer. The Welsh Ministers will decide on their terms and conditions;
    (ii) one other member of the Commission appointed under section 4 of the 2013 Act, whose terms and conditions will also be decided by the Welsh Ministers;
    (iii) at least four other members, who must be current or former returning officers or electoral registration officers (defined by section 20F(9) as "elections officers").

24. Subsection (4) requires the Board to choose one of these members who are current or former elections officers to be the deputy chair of the Board. Subsection (8) sets out the persons who must not be a member of the Board appointed under subsection (1)(c).

Section 20G – Tenure

25. Section 20G provides that the members of the Board hold and vacate office in accordance with the terms and conditions of their appointment, as determined under section 20F.

Section 20H – Board proceedings

26. Section 20H enables the Board to decide on its own procedure, including the minimum number of members who must be present to make decisions. Subsection (1) confirms that all members votes are equal to the other members, but the Chair (or their deputy in the Chair's absence) will have the deciding vote in the event of a tie. Subsection (3) also confirms the validity of the Board's proceedings or acts if there is a defect in the appointment of a Board member.

27. Subsection (4) enables the Chair or deputy Chair to invite other people to the Board's meetings to provide advice or help with the work of the Board, provided all members agree. This may include, for example, representatives of the Electoral Commission, Association of Electoral Administrators, Electoral Service Managers, representatives of the UK and/or Welsh governments. This is to ensure the Board has sufficient flexibility to seek out the necessary expertise and assistance in the delivery of its functions. Any such attendees would not be part of the Board's membership.

Adran 20I – Dehongli

28. Mae adran 20I yn diffinio geiriau a thermau penodol a ddefnyddir yn Rhan 2A o Ddeddf 2013 (fel y'i mewnosodir gan adran 1(2)).

Adran 2 – Mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol

29. Mae'r adran hon yn cyflwyno'r mân ddiwygiadau a'r diwygiadau canlyniadol a nodir yn Rhan 1 o Atodlen 1 i'r Ddeddf, sy'n gwneud newidiadau i Ddeddf 2013 sy'n ymwneud â Phennod 1 o'r Ddeddf.

30. Mae paragraff 1(4) yn rhoi is-adrannau newydd (1A), (1B) ac (1C) yn lle adran 14(1) o Ddeddf 2013, sy'n ymdrin â chyfarwyddydau a roddir i'r Comisiwn gan Weinidogion Cymru.

31. Mae is-adran (1A) yn caniatáu i Weinidogion Cymru ddyroddi cyfarwyddydau i'r Comisiwn mewn perthynas â swyddogaethau'r Comisiwn, ac eithrio mewn perthynas â'i swyddogaethau o dan Ran 2A o Ddeddf 2013 sy'n ymwneud â chydlynu gwaith gweinyddu etholiadol, neu ei swyddogaethau o dan Ran 3A o Ddeddf 2013 sy'n ymwneud â ffiniau etholaethau'r Senedd.

32. Mae is-adran (1B) yn nodi bod rhaid i'r Comisiwn gydymffurfio â chyfarwyddyd a roddir iddo gan Weinidogion Cymru o dan Ddeddf 2013, ac mae is-adran (1C) yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru gyhoeddi pob cyfarwyddyd y maent yn ei roi i'r Comisiwn neu i brif gyngor o dan Ddeddf 2013 ("prif gyngor" yw cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru).

PENNOD 2: COFRESTRU ETHOLIADOL HEB GEISIADAU

Adran 3 - Dyletswydd i gofrestru etholwyr llywodraeth leol

33. Mae is-adran (1) yn hepgor adran 18 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, sy'n cynnwys darpariaeth ynghylch cofrestru etholwyr llywodraeth leol heb gais, nad yw wedi ei dwyn i rym.

34. Mae is-adran (2) yn mewnosod adran newydd (9ZA) yn Neddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 (y cyfeirir ati fel "Deddf 1983" o hyn ymlaen). Mae adran 9ZA yn ei gwneud yn ofynnol i bob swyddog cofrestru etholiadol yng Nghymru ychwanegu etholwyr cymwys at y gofrestr llywodraeth leol yng Nghymru pan fo'r swyddog cofrestru etholiadol wedi ei fodloni bod gan y person hawlogaeth i fod yn gofrestredig. Defnyddir cofrestr llywodraeth leol yng Nghymru ar gyfer etholiadau sy'n ethol cynghorwyr i siroedd, bwrdeistrefi sirol a chymunedau yng Nghymru ynghyd ag etholiadau i fod yn Aelod o Senedd Cymru. Bydd angen i swyddogion cofrestru etholiadol wirhau hunaniaeth y person a'r amgylchiadau sy'n ymwneud â'i gymhwystra er mwyn bod yn fodlon; a bydd angen i swyddogion cofrestru etholiadol hysbysu personau y maent yn bwriadu eu cofrestru cyn iddynt wneud hynny. Ni fydd angen i'r etholwr wneud cais drwy'r system bresennol os oes dyletswydd ar y swyddog cofrestru etholiadol i'w gofrestru.

Section 20I – Interpretation

28. Section 20I defines certain words and terms used in Part 2A of the 2013 Act (as inserted by section 1(2)).

Section 2 - Minor and consequential amendments

29. This section introduces the minor and consequential amendments set out in Part 1 of Schedule 1 to the Act which make changes to the 2013 Act relating to Chapter 1 of the Act.

30. Paragraph 1(4) substitutes section 14(1) of the 2013 Act, which deals with directions given to the Commission by the Welsh Ministers, with new subsections (1A), (1B) and (1C).

31. Subsection (1A) allows the Welsh Ministers to issue directions to the Commission in relation to the Commission's functions, apart from in relation to its functions under Part 2A of the 2013 Act relating to the co-ordination of electoral administration, or its functions under Part 3A of the 2013 Act relating to Senedd constituency boundaries.

32. Subsection (1B) sets out that the Commission must comply with a direction given to it by the Welsh Ministers under the 2013 Act, and subsection (1C) requires the Welsh Ministers to publish each direction they give to the Commission or a principal council under the 2013 Act (a "principal council" is the council of a county or county borough in Wales).

CHAPTER 2: ELECTORAL REGISTRATION WITHOUT APPLICATIONS

Section 3 - Duty to register local government electors

33. Subsection (1) omits section 18 of the Local Government and Elections (Wales) Act 2021, which contains provision regarding registration of local government electors without application that has not been brought into force.

34. Subsection (2) inserts a new section (9ZA) into the Representation of the People Act 1983 (hereafter referred to as "**the 1983 Act**"). Section 9ZA requires each electoral registration officer in Wales to add eligible electors to the local government register in Wales where the electoral registration officer is satisfied that the person is entitled to be registered. A local government register in Wales is used for elections of councillors to counties, county boroughs and communities in Wales along with elections for membership of Senedd Cymru. Electoral registration officers will need to verify the person's identity and circumstances relating to eligibility in order to be satisfied; and electoral registration officers will need notify persons they intend to register before they do so. There will be no need for the elector to make an application through the existing system if the electoral registration officer has the duty to register them.

35. Mae adran 9ZA(3) yn ei gwneud yn ofynnol i swyddogion cofrestru etholiadol hysbysu personau y maent wedi eu bodloni eu bod yn gymwys i'w cofrestru cyn iddynt gael eu cofrestru. Rhaid i'r hysbysiad fod yn ysgrifenedig gan roi gwybod i'r person am y canlynol—
    (i) dyletswydd y swyddog cofrestru etholiadol i gofrestru'r person ar ôl diwedd y cyfnod hysbysu,
    (ii) yr eithriadau i ddyletswydd y swyddog cofrestru etholiadol i gofrestru'r person;
    (iii) hawl yr etholwr i ofyn am gael ei eithrio o'r gofrestr olygedig o etholwyr llywodraeth leol (os gwneir darpariaeth ar gyfer cofrestr olygedig mewn rheoliadau o dan adran 53 o Ddeddf 1983);
    (iv) hawl yr etholwr i wneud cais i gofrestru'n ddienw; a
    (v) y mathau o etholiadau y bydd gan y person hawlogaeth i bleidleisio ynddynt ac na fydd ganddo hawlogaeth i bleidleisio ynddynt o ganlyniad i gael ei gofrestru heb gais (byddai gan y person hawlogaeth i bleidleisio yn etholiadau Senedd Cymru ac mewn etholiadau ar gyfer cynghorwyr mewn siroedd, bwrdeistrefi sirol a chymunedau yng Nghymru, ond ni fyddai'n rhoi hawlogaeth iddo i bleidleisio mewn etholiad i fod yn aelod o Dŷ'r Cyffredin yn Senedd y DU – byddai angen gwneud cais i gofrestru yn yr achos hwnnw).

36. Y cyfnod hysbysu yw 60 o ddiwrnodau (is-adran (4) o adran 9ZA) ac mae hyn yn rhoi amser i berson sy'n cael hysbysiad i ymateb iddo ag unrhyw bryderon neu wrthwynebiadau cyn i ddyletswydd y swyddog cofrestru etholiadol i gofrestru gymryd effaith ar ddiwedd y cyfnod.

37. Mae is-adran (5) o adran 9ZA yn ei gwneud yn ofynnol i swyddog cofrestru etholiadol gofrestru'r person ar ddiwedd y cyfnod hysbysu o 60 o ddiwrnodau oni bai—
    (i) bod y person wedi hysbysu'r swyddog cofrestru etholiadol nad yw'n dymuno cael ei gofrestru (paragraff (a));
    (ii) nad yw'r swyddog cofrestru etholiadol wedi ei fodloni mwyach fod gan y person hawlogaeth i fod yn gofrestredig (paragraff (b)); neu
    (iii) bod y person yn dymuno gwneud cais i gofrestru'n ddienw neu ei fod wedi gwneud cais o'r fath (paragraff (c)).

38. Pan fo'r person yn gwrthwynebu cael ei gofrestru heb gais, mae'n ofynnol i'r swyddog cofrestru etholiadol roi terfyn ar y broses gofrestru awtomatig ac, yn lle hynny, ddilyn y broses yn adran 9E o Ddeddf 1983, sy'n ei gwneud yn ofynnol i swyddog cofrestru etholiadol wahodd person i wneud cais i gofrestru os oes gan y swyddog cofrestru etholiadol, mewn perthynas â pherson anghofrestredig y mae'r swyddog cofrestru etholiadol yn gwybod ei enw a'i gyfeiriad, reswm dros gredu bod gan y person hawlogaeth i fod yn gofrestredig. Mae adran 9ZA(6) yn darparu pŵer i Weinidogion Cymru i wneud darpariaeth mewn rheoliadau ynghylch gofynion hysbysiadau i berson y mae'r swyddog cofrestru etholiadol yn ystyried ei gofrestru o dan yr adran, gan gynnwys darpariaeth ynghylch ffurf yr hysbysiad a sut ac i bwy y caniateir iddo, neu y mae rhaid iddo, gael ei ddarparu.

39. Mae is-adrannau (8) a (9) yn ei gwneud yn ofynnol i'r rheoliadau o dan is-adran (6) gael eu gwneud drwy offeryn statudol ac yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad negyddol yn y Senedd.

35. Section 9ZA(3) requires electoral registration officers to notify persons they are satisfied are eligible for registration before they are registered. The notice must be in writing informing the person of—
    (i) the electoral registration officer's duty to register the person after the end of the notice period;
    (ii) the exceptions to the electoral registration officer's duty to register the person;
    (iii) the elector's right to request exclusion from the edited register of local government electors (if provision is made for an edited register in regulations under section 53 of the 1983 Act);
    (iv) the elector's right to apply for anonymous registration; and
    (v) the types of election the person will and will not be entitled to vote in as a result of being registered without an application (the person would be entitled vote in Senedd Cymru elections and elections for councillors in counties, county boroughs and communities in Wales, but it would not entitle them to vote in an election for membership of the House of Commons in the UK Parliament – an application for registration would be needed for that).

36. The notice period is 60 days (subsection (4) of section 9ZA) and this provides time for a person who receives a notice to respond to it with any concerns or objections before the electoral registration officer's duty to register takes effect at the end of the period.

37. Subsection (5) of section 9ZA requires an electoral registration officer to register the person at the end of the 60-day notice period unless—
    (i) the person has notified the electoral registration officer that they do not wish to be registered (paragraph (a));
    (ii) the electoral registration officer is no longer satisfied that the person is entitled to be registered (paragraph (b)); or
    (iii) the person wishes to make an application for anonymous registration or has made one (paragraph (c)).

38. Where the person objects to their registration without application, the electoral registration officer is required to stop the automatic registration process and instead follow the process in section 9E of the 1983 Act, which requires an electoral registration officer to invite a person to apply for registration if, in relation to an unregistered person whose name and address the electoral registration officer knows, the electoral registration officer has reason to believe that the person is entitled to be registered. Section 9ZA(6) provides the Welsh Ministers with a power to make provision in regulations about the requirements of notices to a person who the electoral registration officer is considering registering under the section, including provision about the form of the notice and how and to whom it may or must be provided.

39. Subsections (8) and (9) require the regulations under subsection (6) to be made by statutory instrument and subject to the negative resolution procedure in the Senedd.

Adran 4 - Darpariaeth sy'n gysylltiedig â'r ddyletswydd i gofrestru etholwyr llywodraeth leol cymwys

40. Mae is-adran (3) yn diwygio adran 9E o Ddeddf 1983 i wneud darpariaeth ynghylch y berthynas rhwng dyletswyddau presennol swyddogion cofrestru etholiadol o dan adran 9E mewn cysylltiad â gwahoddiadau i wneud cais i gofrestru a'r ddyletswydd newydd i gofrestru heb gais o dan adran 9ZA a fewnosodir gan adran 3. Effaith y diwygiad i adran 9E yw na fydd dyletswydd y swyddog cofrestru etholiadol yn adran 9E(1) yn gymwys tra bo'r broses gofrestru o dan adran 9ZA yn mynd rhagddi.

41. Mae is-adran (4) yn diwygio adran 13A o Ddeddf 1983, sy'n ei gwneud yn ofynnol i swyddogion cofrestru etholiadol ddyroddi hysbysiadau ynghylch newidiadau i'r gofrestr a restrir yn is-adran (1) o'r adran honno. Mae ychwanegu person at y gofrestr o dan adran newydd 9ZA yn cael ei ychwanegu at y rhestr o newidiadau sy'n sbarduno'r ddyletswydd i ddyroddi hysbysiadau. Mae is-adrannau (5) a (6) yn gwneud diwygiadau canlyniadol cysylltiedig i adrannau 13AB a 13B o Ddeddf 1983.

42. Mae is-adrannau (7) a (9) yn diwygio adran 53 o Ddeddf 1983 ac Atodlen 2 iddi. Mae adran 53 o Ddeddf 1983 yn rhoi pŵer i'r Ysgrifennydd Gwladol i wneud rheoliadau ynghylch cofrestru etholiadol o dan y Ddeddf honno, ac mae Atodlen 2 i Ddeddf 1983 yn pennu pethau y gellir eu gwneud mewn rheoliadau o dan adran 53. Trosglwyddwyd pwerau'r Ysgrifennydd Gwladol o dan adran 53 (ac Atodlen 2) i Weinidogion Cymru gan Orchymyn Gweinidogion Cymru (Trosglwyddo Swyddogaethau) 2018 (O.S. 2018/644), i'r graddau y mae'r pwerau'n arferadwy o fewn cymhwysedd deddfwriaethol Senedd Cymru.

43. Mae is-adran (9) yn diwygio Atodlen 2 i Ddeddf 1983 i bennu pethau pellach y gellir eu cynnwys mewn rheoliadau o dan adran 53 o'r Ddeddf honno mewn cysylltiad â'r ddyletswydd newydd i gofrestru o dan adran 9ZA.

44. Mae paragraff 1A o Atodlen 2 yn darparu ar gyfer gwneud rheoliadau sy'n awdurdodi person i ddatgelu gwybodaeth i berson arall, neu sy'n ei gwneud yn ofynnol iddo wneud hynny, at ddiben cynorthwyo swyddog cofrestru mewn perthynas â materion a bennir yn y paragraff. Mae paragraff (a) o is-adran (9) yn diwygio paragraff 1A o Atodlen 2, fel bod cynorthwyo swyddog cofrestru i benderfynu a yw person yn gymwys i gael ei gynnwys yn y gofrestr at ddiben adran 9ZA, yn cael ei ychwanegu at y rhestr o faterion y gellir gwneud rheoliadau mewn cysylltiad â hwy sy'n awdurdodi neu sy'n ei gwneud yn ofynnol datgelu gwybodaeth.

45. Mae paragraff (b) o is-adran (9) yn ei gwneud yn glir fod rheoliadau o dan adran 53 yn gallu gwneud darpariaeth ynghylch y camau y mae swyddog cofrestru wedi ei awdurdodi i'w cymryd, neu y mae'n ofynnol iddo eu cymryd, at ddiben penderfynu a yw person yn gymwys i gael ei gynnwys yn y gofrestr at ddiben adran 9ZA.

46. Mae is-adran (7) yn diwygio adran 53 i ddarparu na all rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru o dan baragraff 1A(1)(aa) o Atodlen 2 (a fewnosodir gan is-adran (9)(a)) sy'n awdurdodi person i ddatgelu gwybodaeth, neu sy'n ei gwneud yn ofynnol iddo wneud hynny, roi swyddogaethau i awdurdodau a gedwir yn ôl, nac addasu eu swyddogaethau, pe bai cydsyniad un o Weinidogion y Goron, neu ymgynghori ag un o Weinidogion y Goron, yn ofynnol ar gyfer darpariaeth sy'n gwneud peth o'r fath pe bai'r ddarpariaeth wedi ei chynnwys mewn Deddf gan Senedd Cymru.

Section 4 - Provision connected to the duty to register eligible local government electors

40. Subsection (3) amends section 9E of 1983 Act to make provision about the relationship between the existing duties of electoral registration officers under section 9E with respect to invitations to apply for registration and the new duty to register without application under section 9ZA inserted by section 3. The effect of the amendment to section 9E is that the electoral registration officer's duty in section 9E(1) will not apply whilst the registration process under section 9ZA is on-going.

41. Subsection (4) amends section 13A of the 1983 Act, which requires electoral registration officers to issue notices about alterations to the register listed in subsection (1) of that section. The addition of a person to the register under the new section 9ZA is added to the list of alterations that trigger the duty to issue notices. Subsections (5) and (6) make related consequential amendments to sections 13AB and 13B of the 1983 Act.

42. Subsections (7) and (9) amend section 53 of, and Schedule 2 to, the 1983 Act. Section 53 of the 1983 Act confers a power on the Secretary of State to make regulations about electoral registration under that Act, and Schedule 2 to the 1983 Act specifies things that can be done in regulations under section 53. The powers of the Secretary of State under section 53 (and Schedule 2) were transferred to the Welsh Ministers by the Welsh Ministers (Transfer of Functions) Order 2018 (S.I. 2018/644), so far as the powers are exercisable within the legislative competence of Senedd Cymru.

43. Subsection (9) amends Schedule 2 to the 1983 Act to specify further things that can be included in regulations under section 53 of that Act in connection with the new duty to register under section 9ZA.

44. Paragraph 1A of Schedule 2 provides for regulations to be made authorising or requiring a person to disclose information to another person for the purpose of assisting a registration officer in relation to matters specified in the paragraph. Paragraph (a) of subsection (9) amends paragraph 1A of Schedule 2, so that assisting a registration officer to decide whether a person is eligible to be included in the register for the purpose of section 9ZA is added to the list of matters in respect of which regulations authorising or requiring disclosure of information can be made.

45. Paragraph (b) of subsection (9) makes clear that regulations under section 53 can make provision about the steps that a registration officer is authorised or required to take for the purpose of deciding whether a person is eligible to be included in the register for the purpose of section 9ZA.

46. Subsection (7) amends section 53 to provide that regulations made by the Welsh Ministers under paragraph 1A(1)(aa) of Schedule 2 (inserted by subsection (9)(a)) authorising or requiring a person to disclose information cannot confer functions on, or modify the functions of, reserved authorities if provision doing such a thing would require the consent or consultation of a Minister of the Crown if the provision were included in an Act of Senedd Cymru.

47. Mae is-adran (8) yn diwygio adran 56 o Ddeddf 1983 i roi hawl i apelio i'r llys sirol yn sgil penderfyniadau o dan adran 9ZA.

48. Mae paragraffau (c) a (d) o is-adran (9) yn ymwneud â'r gofrestr etholiadol olygedig, neu agored. Mae'r darpariaethau hyn yn datgymhwyso'r pwerau i wneud rheoliadau ym mharagraffau 10 a 10B o Atodlen 2 i Ddeddf 1983, gan olygu nad yw Gweinidogion Cymru yn gallu gwneud rheoliadau sy'n caniatáu ar gyfer creu a chyflenwi cofrestr etholiadol llywodraeth leol olygedig, neu agored, ar gyfer ardal yng Nghymru.

PENNOD 3: PEILOTA A DIWYGIO ETHOLIADAU CYMREIG

Adran 5 – Rheoliadau peilot: pwerau

49. Mae adran 5 yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau ("rheoliadau peilot") er mwyn i beilotau etholiadau ddigwydd mewn cysylltiad â'r materion a ganlyn, a nodir yn is-adran (3):
    (i) cofrestru etholwyr ar gyfer etholiadau Cymreig, sydd, yn ymarferol, yn golygu cofrestru etholwyr ar y gofrestr llywodraeth leol. Fodd bynnag, ni fydd y peilotau hyn yn gallu effeithio ar hawl sylfaenol person i bleidleisio ac ni allant newid yr etholfraint;
    (ii) pryd, ble a sut y mae pleidleisio'n digwydd, a allai gynnwys trefniadau pleidleisio ymlaen llaw, gorsafoedd pleidleisio gwahanol, pleidleisio'n electronig etc., ymhlith pethau eraill;
    (iii) sut y caiff pleidleisiau eu cyfrif, a allai gynnwys cyfrif electronig;
    (iv) cyfathrebu â phleidleiswyr ynghylch etholiadau Cymreig; a
    (v) y prosesau a'r gweithdrefnau cyn pleidleisio, wrth bleidleisio neu ar ôl pleidleisio mewn etholiad Cymreig.

50. Diffinnir "etholiad Cymreig" gan is-adran (8) ac mae'n golygu etholiad i Senedd Cymru, etholiad i brif gyngor neu etholiad i gyngor cymuned. Yn ogystal, bydd peilotau hefyd yn gallu cael eu cynnal mewn is-etholiadau llywodraeth leol. Nid yw'r darpariaethau hyn yn gymwys i etholiadau seneddol y DU nac etholiadau Comisiynwyr Heddlu a Throseddu sy'n digwydd yng Nghymru.

51. Mae adran 5(4) hefyd yn caniatáu i beilotau gael eu cynnal mewn cysylltiad â'r newidiadau y mae adrannau 3 a 4 yn eu gwneud i Ddeddf 1983 mewn cysylltiad â chofrestru fel etholwr heb gais. Nid oes angen cydsyniad prif gyngor ar Weinidogion Cymru i gynnal y peilotau hyn, ac nid oes rhaid iddynt gyflwyno cynnig i'r Comisiwn ychwaith.

47. Subsection (8) amends section 56 of the 1983 Act to confer a right of appeal to the county court from decisions under section 9ZA.

48. Paragraphs (c) and (d) of subsection (9) relate to the edited, or open, electoral register. These provisions disapply the regulation making powers in paragraphs 10 and 10B of Schedule 2 of the 1983 Act meaning that Welsh Ministers are not able to make regulations allowing for the creation and supply of an edited, or open, local government electoral register for an area in Wales.

CHAPTER 3: WELSH ELECTIONS PILOTING AND REFORM

Section 5 – Pilot regulations: powers

49. Section 5 enables the Welsh Ministers to make regulations ("pilot regulations") for election pilots to take place in connection with the following matters, which are set out in subsection (3):
    (i) registration of electors for Welsh elections, which in practice means the registration of electors on the local government register. These pilots will not however, be able to impact a person's fundamental right to vote and cannot change the franchise;
    (ii) when, where and how voting takes place which could include, but is not limited to, advanced voting arrangements, alternative polling stations, voting electronically etc.;
    (iii) how votes are counted, which could include electronic counting;
    (iv) communication with voters about Welsh elections; and
    (v) processes and procedures before, on or after polling in a Welsh election.

50. A "Welsh election" is defined by subsection (8) and means a Senedd election, an election to a principal council or a community council election. In addition, pilots will also be capable of being run at local government by-elections. These provisions do not apply to UK Parliamentary or Police and Crime Commissioner elections taking place in Wales.

51. Section 5(4) also allows pilots to be run in connection with the changes that sections 3 and 4 make to the 1983 Act in connection with registering as an elector without application. The Welsh Ministers do not need the consent of a principal council to run these pilots, nor do they have to submit a proposal to the Commission.

52. Caiff rheoliadau peilot greu, dileu neu addasu troseddau, ond ni chaniateir iddynt greu nac addasu trosedd sydd, neu a ddaw, yn drosedd y caniateir ei chosbi â chyfnod o garchar sy'n hwy nag un flwyddyn pan fo'r euogfarn ar dditiad, neu sy'n hwy na'r "terfyn cymwys" ar euogfarn ddiannod. Ystyr y "terfyn cymwys" ar euogfarn ddiannod yw'r cyfnod hiraf yn y carchar y gall llys ynadon ei roi mewn cysylltiad â throsedd ddiannod (h.y. trosedd na ellir ond ei rhoi ar brawf mewn llys ynadon) ac mewn cysylltiad â throsedd neillffordd (h.y. trosedd y gellir ei rhoi ar brawf yn llys yr ynadon neu yn Llys y Goron). Diffinnir y terfyn cymwys gan adran 224(1A) o'r Cod Dedfrydu (sef y cod sydd wedi ei gynnwys yn Neddf Dedfrydu 2020 (p. 17)) ac ar hyn o bryd mae'n 6 mis o garchar am drosedd ddiannod a 6 mis am drosedd neillffordd. Mae'r cyfeiriad at y Cod "fel y mae'n cael effaith o bryd i'w gilydd" yn caniatáu ar gyfer y posibilrwydd y gall y naill neu'r llall o'r terfynau hyn newid yn y dyfodol. Caiff yr Ysgrifennydd Gwladol ddiwygio'r terfyn cymwys am drosedd neillffordd drwy reoliadau a wneir o dan baragraff 14A o Atodlen 23 i'r Cod Dedfrydu.

Adran 6 – Rheoliadau peilot: gofynion

53. Mae adran 6 yn nodi'r gofynion a osodir ar Weinidogion Cymru wrth wneud rheoliadau peilot. Mae is-adran (1) yn ei gwneud yn ofynnol i reoliadau peilot ddisgrifio amcan y peilot a phennu'r dyddiad erbyn pryd y mae rhaid i'r Comisiwn Etholiadol lunio ei adroddiad ar weithrediad y rheoliadau peilot (gweler adran 17(1)).

54. Mae is-adran (2) yn gwahardd Gweinidogion Cymru rhag gwneud rheoliadau peilot sy'n gymwys i ardal prif gyngor oni bai bod y prif gyngor hwnnw wedi cydsynio i'r peilot, neu fod Gweinidogion Cymru wedi rhoi sylw i unrhyw argymhellion a wnaed gan Gomisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru. Fodd bynnag, nid yw'r gwaharddiad hwn yn gymwys i unrhyw reoliadau peilot a wneir yn y 12 mis ar ôl i'r Ddeddf gael y Cydsyniad Brenhinol pan fo'r rheoliadau at ddiben profi'r trefniadau sy'n ymwneud â chofrestru etholiadol heb gais.

55. Mae is-adran (5) yn darparu bod rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â rhanddeiliaid y maent yn ystyried eu bod yn briodol cyn gwneud rheoliadau peilot sy'n ymwneud â chofrestru etholwyr heb gais. Yn benodol, mae'n ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori â rhanddeiliaid y maent yn barnu eu bod yn cynrychioli grwpiau hyglwyf.

Adran 7 – Rheoliadau peilot: y weithdrefn

56. Yn gyffredinol, pan fydd rheoliadau peilot yn cael eu gwneud, maent yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad negyddol yn y Senedd. Fodd bynnag, mae rheoliadau peilot sydd naill ai yn profi sut y mae adrannau 3 a 4 yn gweithio yn ymarferol; neu'n gymwys i ardal prif gyngor heb gydsyniad y prif gyngor a fydd yn gweithredu'r peilot; neu sy'n cynnwys darpariaeth sy'n creu trosedd neu'n ehangu cwmpas trosedd, yn ddarostyngedig i weithdrefn penderfyniad cadarnhaol y Senedd. Os yw Gweinidogion Cymru yn cynnig peilota gweithgaredd o'r fath heb gydsyniad y prif gyngor angenrheidiol, mae hefyd yn ofynnol iddynt osod datganiad gerbron y Senedd sy'n egluro pam y maent yn ystyried y dylai'r ddarpariaeth gael ei gwneud heb gydsyniad y cyngor.

52. Pilot regulations may create, remove or modify criminal offences, but must not create or modify an offence that is, or becomes, punishable with a term of imprisonment which exceeds one year where the conviction is on indictment, or exceeds "the applicable limit" on summary conviction. The "applicable limit" on summary conviction means the maximum term of imprisonment that a magistrates' court can impose in respect of a summary offence (i.e. an offence that can only be tried in a magistrates' court) and in respect of an either way offence (i.e. an offence that can be tried in the magistrates' court or the Crown Court). The applicable limit is defined by section 224(1A) of the Sentencing Code (the code contained in the Sentencing Act 2020 (c. 17)) and is currently 6 months imprisonment for a summary offence and 6 months for an either way offence. The reference to the Code "as it has effect from time to time" allows for the possibility that either of these limits may change in future. The applicable limit for an either way offence may be amended by the Secretary of State through regulations made under paragraph 14A of Schedule 23 to the Sentencing Code.

Section 6 – Pilot regulations: requirements

53. Section 6 sets out the requirements placed on Welsh Ministers when making pilot regulations. Subsection (1) requires pilot regulations to describe the objective of the pilot and specify the date by which the Electoral Commission must prepare its report on the operation of the pilot regulations (see section 17(1)).

54. Subsection (2) prohibits the Welsh Ministers from making pilot regulations which apply to the area of a principal council unless that principal council has consented to the pilot, or the Welsh Ministers have had regard to any recommendations made by the Democracy and Boundary Commission Cymru. However, this prohibition does not apply to any pilot regulations made in the 12 months following the Act receiving Royal Assent where the regulations are for the purpose of testing the arrangements relating to electoral registration without application.

55. Subsection (5) provides that Welsh Ministers must consult with stakeholders they consider appropriate before making pilot regulations relating to the registration of electors without application. It specifically requires Welsh Ministers to consult with stakeholders they deem to represent vulnerable groups.

Section 7 – Pilot regulations: procedure

56. Generally, when pilot regulations are made, they are subject to the negative resolution procedure in the Senedd. However, pilot regulations that either test how sections 3 and 4 work in practice; or apply to the area of a principal council without the consent of the principal council that will implement the pilot; or which include provision which creates or widens of the scope of a criminal offence, are subject to the Senedd's affirmative resolution procedure. If Welsh Ministers are proposing to pilot such activity without the consent of the necessary principal council they are also required to lay a statement before the Senedd explaining why they consider the provision should be made without their consent.

Adran 8 – Cynigion ar gyfer peilotau a wneir gan Weinidogion Cymru

57. Mae adran 8 yn nodi'r weithdrefn y mae rhaid i Weinidogion Cymru ei dilyn wrth gynnig cynllun peilot. Mae is-adran (1) yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r swyddogion canlyniadau ar gyfer yr ardaloedd y byddai'r cynnig yn gymwys ynddynt ynghylch eu cynnig ar gyfer cynllun peilot. Rhaid iddynt wedyn gyflwyno'r cynnig i Gomisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru i'w ystyried. Bydd swyddogaeth y Comisiwn o ystyried cynigion ar gyfer peilotau etholiadol, a'r holl swyddogaethau eraill mewn perthynas â pheilotau etholiadol, yn cael eu dirprwyo i'w Fwrdd Rheoli Etholiadol ac yn cael eu harfer gan y Bwrdd hwnnw yn unol ag adran 20E o Ddeddf 2013 (fel y'i mewnosodir gan adran 1 o'r Ddeddf hon). Cyn gwneud unrhyw reoliadau peilot, rhaid i Weinidogion Cymru roi sylw i'r adroddiad a lunnir gan y BRhE ar y cynnig.

Adran 9 – Cynigion ar gyfer peilotau a wneir gan brif gynghorau

58. Mae adran 9 yn galluogi prif gynghorau i gynnig cynllun peilot mewn cysylltiad â gweithgareddau sydd i'w treialu mewn etholiadau cyffredin llywodraeth leol ac is-etholiadau llywodraeth leol. Mae is-adran (2) yn ei gwneud yn ofynnol i'r cyngor ymgynghori â Gweinidogion Cymru am ei gynnig cyn ei gyflwyno i'r Bwrdd Rheoli Etholiadol i'w ystyried. Cyn gofyn i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau peilot ar sail ei gynnig, rhaid i'r cyngor roi sylw i'r adroddiad a lunnir gan y Bwrdd, a rhaid i'r adroddiad gael ei gyflwyno i Weinidogion Cymru ynghyd â'r cais i wneud rheoliadau peilot.

Adran 10 - Cynigion ar gyfer peilotau a wneir ar y cyd gan y Comisiwn Etholiadol a phrif gynghorau

59. Mae adran 10 yn galluogi'r Comisiwn Etholiadol i wneud cynigion ar y cyd â phrif gynghorau mewn cysylltiad â gweithgareddau sydd i'w treialu mewn etholiadau cyffredin llywodraeth leol ac is-etholiadau llywodraeth leol. Bydd y cynigion hyn yn ddarostyngedig i'r un gofynion gweithdrefnol â chynigion a wneir gan brif gynghorau o dan adran 9.

Adran 11 – Cynigion ar gyfer peilotau a wneir gan swyddogion cofrestru etholiadol

60. Yn unol ag adran 11, caiff swyddogion cofrestru etholiadol wneud cynigion ar gyfer peilotau. Mae'r pŵer hwn, fodd bynnag, wedi ei gyfyngu yn is-adran (1) i beilota gweithgareddau penodol sy'n ymwneud â chofrestru etholwyr. Mae'r broses ymgynghori a chyflwyno y mae'n ofynnol i'r swyddogion cofrestru ei dilyn yr un fath â'r broses sydd i'w dilyn gan brif gynghorau o dan adran 9.

Adran 12 – Cynigion ar y cyd ar gyfer peilotau

61. Mae adran 12 yn galluogi prif gyngor, y Comisiwn Etholiadol a swyddog cofrestru etholiadol i wneud cynnig ar y cyd i Weinidogion Cymru ar gyfer peilot. Os yw'r Comisiwn Etholiadol yn gwneud y cynnig, rhaid iddo wneud hynny ar y cyd ag un neu ragor o brif gynghorau ond caiff hefyd wneud y cynnig ar y cyd â swyddog cofrestru etholiadol.

Adran 13 – Argymhellion y Comisiwn Etholiadol

62. Mae adran 13 yn galluogi'r Comisiwn Etholiadol i argymell cynigion ar gyfer peilot i brif gyngor neu i swyddog cofrestru etholiadol.

Section 8 – Proposals for pilots made by the Welsh Ministers

57. Section 8 sets out the procedure that must be followed by the Welsh Ministers when they propose a pilot scheme. Subsection (1) requires the Welsh Ministers to consult on their proposal for a pilot scheme with the returning officers for the areas in which the proposal would apply. They must then submit the proposal to the Democracy and Boundary Commission Cymru for consideration. The Commission's function of considering electoral pilot proposals, and all other functions in relation to electoral pilots, will be delegated to and exercised by its EMB in accordance with section 20E of the 2013 Act (as inserted by section 1 of this Act). Before making any pilot regulations the Welsh Ministers must have regard to the report on the proposal prepared by the EMB.

Section 9 – Proposals for pilots made by principal councils

58. Section 9 enables principal councils to propose a pilot scheme in connection with activities to be trialled at ordinary local government elections and local government by-elections. Subsection (2) requires the council to first consult the Welsh Ministers on its proposal before submitting it to the Electoral Management Board for consideration. Before requesting that the Welsh Ministers make pilot regulations on the basis of their proposal, the council must have regard to the report prepared by the Board, and the report must be submitted to the Welsh Ministers along with the request that pilot regulations be made.

Section 10 – Proposals for pilots made jointly by the Electoral Commission and principal councils

59. Section 10 enables the Electoral Commission to make joint proposals with principal councils in respect of activities to be trialled at ordinary local government elections and local government by-elections. These proposals will be subject to the same procedural requirements as proposals made by principal councils under section 9.

Section 11 – Proposals for pilots made by electoral registration officers

60. In accordance with section 11, electoral registration officers are enabled to make proposals for pilots. This power is however, limited in subsection (1) to the piloting of certain activities relating to the registration of electors. The consultation and submission process that the registration officers are required to follow is the same as that to be followed by principal councils under section 9.

Section 12 – Joint proposals for pilots

61. Section 12 enables a principal council, the Electoral Commission and an electoral registration officer to jointly propose a pilot to the Welsh Ministers. If the Electoral Commission is making the proposal it must do so jointly with one or more principal councils but may also make the proposal jointly with an electoral registration officer.

Section 13 – Electoral Commission recommendations

62. Section 13 enables the Electoral Commission to recommend proposals for a pilot to a principal council or an electoral registration officer.

Adran 14 – Gwerthuso cynigion ar gyfer peilot

63. Mae adran 14 yn nodi'r hyn y mae'n ofynnol i Gomisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru ei wneud wrth werthuso cynigion ar gyfer peilot ac wrth lunio ei adroddiad. Rhaid i'r Comisiwn edrych ar amcanion y peilot a'i ddymunoldeb, hynny yw, pa un a allai'r peilot fod o fudd i'r pleidleisiwr neu'r gweinyddwyr etholiadol. Mae hefyd yn ofynnol iddo ystyried costau tebygol y peilot arfaethedig a'i ddichonoldeb. Gall Gweinidogion Cymru wneud rheoliadau o dan is-adran (3) sy'n nodi ffactorau y maent yn ystyried eu bod yn berthnasol i werthusiad y Comisiwn o'r cynigion ar gyfer peilot, a rhaid i'r Comisiwn roi sylw i ffactorau o'r fath wrth asesu'r cynnig a llunio ei adroddiad. Rhaid i awdurdod cyhoeddus sy'n cyflwyno cynnig ar gyfer peilot i'r Comisiwn o dan Bennod 3 ddarparu unrhyw wybodaeth ychwanegol y mae'r Comisiwn yn gofyn amdani a fydd yn caniatáu i'r cynnig gael ei ystyried yn llawn ac i'r adroddiad gael ei lunio'n gywir. Mae'n ofynnol i'r Comisiwn anfon copi o'r adroddiad y mae'n ei lunio at bwy bynnag a gyflwynodd y cynnig heb fod yn hwyrach na 6 wythnos ar ôl i'r cynnig ddod i law.

Adran 15 – Fforymau peilotau etholiadau Cymreig

64. O dan adran 15, mae'n ofynnol i Gomisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru sefydlu fforwm lle y gellir trafod materion sy'n ymwneud â chyflwyno'r peilot yn ymarferol. Rhaid i'r fforwm hwn gynnwys swyddogion canlyniadau'r prif gynghorau sy'n cymryd rhan yn ogystal â gweinyddwyr etholiadol o'r awdurdodau hynny ac aelodau o'r Comisiwn, ond nid yw ei aelodaeth yn gyfyngedig iddynt hwy.

Adran 16 – Canllawiau ar beilotau

65. Mae adran 16 yn ei gwneud yn ofynnol i Gomisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru gyhoeddi canllawiau ar gynnal peilot y mae rhaid iddynt gynnwys cyngor ynghylch y trefniadau y mae eu hangen ar gyfer y peilot, yr hyfforddiant staff sy'n ofynnol, yn ogystal â sut i redeg y peilot yn unol â'r rheoliadau peilot.

Adran 17 – Gwerthuso'r rheoliadau peilot

66. Mae adran 17 yn nodi'r trefniadau ar gyfer gwerthuso peilotau wedi iddynt ddigwydd. Rhaid i'r gwerthusiad hwn gael ei gynnal gan y Comisiwn Etholiadol, y mae rhaid iddo werthuso llwyddiant y peilot (neu fel arall) wrth gyflawni ei amcanion, a pha un a ddylid mabwysiadu'r newidiadau a wneir gan reoliadau peilot yn barhaol ai peidio. Rhaid i'r prif gyngor ar gyfer ardal y peilot ddarparu cymorth i'r Comisiwn Etholiadol wrth i'r Comisiwn lunio ei adroddiad, a rhaid i'r swyddog canlyniadau perthnasol gyhoeddi'r adroddiad o fewn mis i'w gael, oni bai bod y peilot yn un sy'n dod o fewn cylch gwaith adran 11 yn unig, ac os felly, ar y swyddog cofrestru etholiadol y mae'r ddyletswydd i gyhoeddi adroddiad Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru.

Adran 18 - Rheoliadau diwygio etholiadol

67. Mae adran 18 yn galluogi Gweinidogion Cymru i gyflwyno newidiadau parhaol sy'n debyg i'r rhai a dreialwyd mewn cynllun peilot, drwy gyfrwng rheoliadau diwygio etholiadol. Mae is-adran (1)(b) yn darparu mai dim ond os yw'r Comisiwn Etholiadol yn argymell hynny y gellir gwneud rheoliadau o'r fath. Gall rheoliadau diwygio etholiadol gymhwyso'r newid a beilotwyd i unrhyw etholiadau Cymreig, neu i'r cyfan ohonynt.

Section 14 – Evaluation of pilot proposals

63. Section 14 sets out what the Democracy and Boundary Commission Cymru is required to do when evaluating pilot proposals and in preparing their report. The Commission must look at the objectives of the pilot and its desirability, that is to say, whether the pilot could be of benefit to the voter or electoral administrators. It is also required to consider the likely costs and feasibility of the proposed pilot. The Welsh Ministers are able to make regulations under subsection (3) setting out factors they consider relevant to the Commission's evaluation of the pilot proposals, and the Commission must have regard to such factors when assessing the proposal and preparing its report. A public authority that submits a pilot proposal to the Commission under Chapter 3 must provide any additional information requested by the Commission that will allow the proposal to be fully considered and the report to be prepared accurately. The Commission is required to send a copy of the report they produce to whomever submitted the proposal no later than 6 weeks after the proposal was received.

Section 15 – Welsh election pilot forums

64. Under section 15 the Democracy and Boundary Commission Cymru is required to set up a forum where issues relating to the practical delivery of the pilot can be discussed. This forum must include, but is not limited to, the returning officers for the participating principal councils as well as electoral administrators from those authorities and members of the Commission.

Section 16 – Guidance on pilots

65. Section 16 requires the Democracy and Boundary Commission Cymru to publish guidance on the running of a pilot which must include advice on the arrangements needed for the pilot, the staff training required, as well as how to run the pilot in accordance with the pilot regulations.

Section 17 – Evaluation of pilot regulations

66. Section 17 sets out the arrangements for evaluating pilots after they have taken place. This evaluation must be undertaken by the Electoral Commission, who must evaluate the success (or otherwise) of the pilot in meeting its objectives, and whether or not the changes made by pilot regulations should be adopted on a permanent basis. The principal council for the area of the pilot must provide assistance to the Electoral Commission in preparing their report, and the relevant returning officer must publish the report within one month of receiving it, unless the pilot was one falling solely within the remit of section 11, in which case the duty to publish the Democracy and Boundary Commission Cymru's report lies with the electoral registration officer.

Section 18 – Electoral reform regulations

67. Section 18 enables the Welsh Ministers to introduce permanent changes, similar to those trialled in a pilot scheme, by way of electoral reform regulations. Subsection (1)(b) provides that such regulations can only be made on the recommendation of the Electoral Commission. Electoral reform regulations can apply the piloted change to any, or all, Welsh elections.

68. Caiff rheoliadau diwygio etholiadol greu, dileu neu addasu troseddau. Ond ni chaiff y rheoliadau greu nac addasu trosedd sydd, neu a ddaw, yn drosedd y caniateir ei chosbi â chyfnod o garchar sy'n hwy nag un flwyddyn pan fo'r euogfarn ar dditiad, neu sy'n hwy na'r "terfyn cymwys" ar euogfarn ddiannod. Ystyr y "terfyn cymwys" ar euogfarn ddiannod yw'r cyfnod hiraf yn y carchar y gall llys ynadon ei roi mewn cysylltiad â throsedd ddiannod (h.y. trosedd na ellir ond ei rhoi ar brawf mewn llys ynadon) ac mewn cysylltiad â throsedd neillffordd (h.y. trosedd y gellir ei rhoi ar brawf yn llys yr ynadon neu yn Llys y Goron). Diffinnir y terfyn cymwys gan adran 224(1A) o'r Cod Dedfrydu (sef y cod y darperir ar ei gyfer gan Ddeddf Dedfrydu 2020) ac ar hyn o bryd mae'n 6 mis o garchar am drosedd ddiannod a 6 mis am drosedd neillffordd. Mae'r cyfeiriad at y Cod "fel y mae'n cael effaith o bryd i'w gilydd" yn caniatáu ar gyfer y posibilrwydd y gall y naill neu'r llall o'r terfynau hyn newid yn y dyfodol. Caiff yr Ysgrifennydd Gwladol ddiwygio'r terfynau drwy reoliadau a wneir o dan baragraff 14A o Atodlen 23 i'r Cod Dedfrydu.

Adran 19 - Rheoliadau diwygio etholiadol: y weithdrefn

69. Mae adran 19 yn nodi pa un o weithdrefnau'r Senedd y mae rhaid ei dilyn wrth wneud rheoliadau diwygio etholiadol. Mae'n darparu ar gyfer cymryd camau craffu ychwanegol a chamau craffu manylach sy'n cynnwys ei gwneud yn ofynnol i Bwyllgor o'r Senedd ystyried y rheoliadau a'u goblygiadau. Bydd y Senedd hefyd yn cael mwy o amser i ystyried y rheoliadau a'u goblygiadau. Pan osodir y rheoliadau neu'r rheoliadau drafft, mae'n ofynnol i Weinidogion Cymru hefyd osod gerbron y Senedd gopi o adroddiad y Comisiwn Etholiadol ar y rheoliadau peilot sydd wedi ei lunio o dan adran 17.

70. Pan fo Gweinidogion Cymru wedi penderfynu peidio â derbyn argymhelliad pwyllgor i wneud newidiadau o sylwedd i reoliadau drafft, naill ai'n gyfan gwbl neu'n rhannol, neu'n gwneud newidiadau o sylwedd i'r rheoliadau drafft sy'n sylweddol wahanol i'r rhai sydd wedi eu hargymell gan bwyllgor, rhaid iddynt osod datganiad gerbron y Senedd sy'n nodi'r rhesymau dros y penderfyniad hwn.

Adran 20 – Cyhoeddi

71. Mae Pennod 3 o Ran 1 yn cynnwys nifer o ddarpariaethau sy'n ei gwneud yn ofynnol cyhoeddi dogfennau (gweler, er enghraifft, adran 15(7)). Mae adran 20 yn ei gwneud yn ofynnol i'r dogfennau hynny gael eu cyhoeddi'n electronig, yn ychwanegol at unrhyw fodd arall y mae'r person sydd o dan y ddyletswydd i gyhoeddi yn ystyried ei fod yn briodol.

Adran 21 – Rheoliadau: darpariaeth ategol

72. Mae adran 21 yn darparu y caiff rheoliadau peilot a rheoliadau diwygio etholiadol a wneir o dan Bennod 3 o Ran 1 o'r Ddeddf gynnwys darpariaeth ategol, gan gynnwys darpariaeth ganlyniadol, darpariaeth atodol, darpariaeth ddeilliadol, darpariaeth drosiannol, neu ddarpariaeth arbed. Caiff y rheoliadau addasu deddfiadau (pa bryd bynnag y'u gwneir) a chânt wneud darpariaeth wahanol at ddibenion gwahanol neu ar gyfer ardaloedd gwahanol.

Adran 22 – Dehongli

73. Mae adran 22 yn diffinio geiriau a thermau penodol a ddefnyddir ym Mhennod 3 o Ran 1 o'r Ddeddf.

68. Electoral reform regulations may create, remove or modify criminal offences. But the regulations must not create or modify an offence that is, or becomes, punishable with a term of imprisonment which exceeds one year where the conviction is on indictment, or exceeds "the applicable limit" on summary conviction. The "applicable limit" on summary conviction means the maximum term of imprisonment that a magistrates' court can impose in respect of a summary offence (i.e. an offence that can only be tried in a magistrates' court) and in respect of an either way offence (i.e. an offence that can be tried in the magistrates' court or the Crown Court). The applicable limit is defined by section 224(1A) of the Sentencing Code (the code provided for by the Sentencing Act 2020) and is currently 6 months imprisonment for a summary offence and 6 months for an either way offence. The reference to the Code "as it has effect from time to time" allows for the possibility that either of these limits may change in future. The limits may be amended by the Secretary of State through regulations made under paragraph 14A of Schedule 23 to the Sentencing Code.

Section 19 – Electoral reform regulations: procedure

69. Section 19 sets out the Senedd procedure that must be followed when making electoral reform regulations. It provides for additional and enhanced scrutiny steps to be undertaken which includes, the requirement of a Senedd Committee to consider the regulations and their implications. The Senedd will also have a longer period in which to consider the regulations and their implications. When the regulations or draft regulations are laid the Welsh Ministers are required to also a lay before the Senedd a copy of the Electoral Commission's report on the pilot regulations prepared under section 17.

70. Where Welsh Ministers have decided not to accept a committee's recommendation to make material changes to draft regulations, either wholly or in part, or make material changes to the draft regulations which are materially different to those recommended by a committee, they must lay a statement before the Senedd setting out the reasons for this decision.

Section 20 – Publication

71. Chapter 3 of Part 1 contains a number of provisions which require the publication of documents (see, for example, section 15(7)). Section 20 requires those documents to be published electronically, in addition to any other manner that the person under the duty to publish considers appropriate.

Section 21 – Regulations: ancillary provision

72. Section 21 provides that pilot regulations and electoral reform regulations made under Chapter 3 of Part 1 of the Act may include ancillary provision, including consequential, supplementary, incidental, transitional, or saving provision. The regulations may modify enactments (whenever made) and may make different provision for different purposes or different areas.

Section 22 – Interpretation

73. Section 22 defines certain words and terms used in Chapter 3 of Part 1 of the Act.

Adran 23 - Diwygiadau canlyniadol

74. Mae'r adran hon yn cyflwyno Rhan 2 o Atodlen 1, sy'n gwneud mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol sy'n ganlyniadol ar y ddarpariaeth ym Mhennod 3 o Ran 1 o'r Ddeddf.

PENNOD 4: HYGYRCHEDD AC AMRYWIAETH: ETHOLIADAU CYMREIG

Adran 24 - Adroddiadau gan y Comisiwn Etholiadol

75. Mae adran 24 yn mewnosod adran 5A yn DPGER. Mae dyletswydd ar y Comisiwn Etholiadol o dan adran 5 o DPGER i lunio adroddiad ar weinyddiaeth pob un o etholiadau'r Senedd. Mae adran 5A(1) o DPGER fel y'i mewnosodir gan adran 24 yn creu dyletswydd i'r Comisiwn Etholiadol lunio a chyhoeddi adroddiad ar weinyddiaeth etholiadau cyffredin ar gyfer cynghorwyr i siroedd, bwrdeistrefi sirol a chymunedau yng Nghymru.

76. Mae is-adrannau (2) a (3) o adran 5A yn gosod dyletswydd ar y Comisiwn Etholiadol i gynnwys yn ei adroddiadau yn dilyn etholiadau'r Senedd ac etholiadau llywodraeth leol ddisgrifiad o'r camau y mae swyddogion canlyniadau wedi eu cymryd i gynorthwyo personau anabl i bleidleisio yn yr etholiadau hynny pan allai'r anableddau effeithio ar eu hawl i bleidleisio.

77. Mae is-adran (4) o adran 5A yn diffinio "disability" at ddibenion is-adran (3), mewn perthynas â gwneud rhywbeth, fel ei fod yn cynnwys anallu tymor byr i'w wneud. Mae hyn yr un fath â'r diffiniad o "disability" yn adran 202 o Ddeddf 1983 (sef y Ddeddf y gwneir y rheolau odani ar gyfer cynnal etholiadau llywodraeth leol) ac yn erthygl 2(1) o Orchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007 (O.S. 2007/236) (sy'n cynnwys y rheolau ar gyfer cynnal etholiadau Senedd Cymru).

78. Mae is-adran (4) o adran 5A hefyd yn diffinio "returning officer" (*swyddog canlyniadau*) at ddiben y ddyletswydd yn is-adran (3) i adrodd ar gamau a gymerwyd gan swyddogion canlyniadau. Yn achos adroddiadau ar etholiadau'r Senedd, fe'i diffinnir drwy gyfeirio at orchmynion a wneir o dan adran 13 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 (y cyfeirir ati fel "**DLlC 2006**" o hyn ymlaen), sy'n llywodraethu'r modd y cynhelir etholiadau'r Senedd. Yn achos adroddiadau ar etholiadau llywodraeth leol, diffinnir swyddogion canlyniadau fel person a benodir o dan adran 35(1A) o Ddeddf 1983.

79. O dan y trefniadau ar gyfer ethol aelodau i Senedd Cymru a sefydlir gan Ddeddf Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) 2024, nid oes dim is-etholiadau pan fydd seddi gwag ymhlith aelodaeth Senedd Cymru. Mae adran 25(3) yn gwneud darpariaeth drosiannol fel y bydd adroddiad o dan adran 5A(3) yn ofynnol hefyd ar gyfer is-etholiad yn un o etholaethau'r Senedd cyn i ddarpariaethau Deddf Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) 2024, sy'n gwneud y newid hwnnw, ddod i rym.

Section 23 – Consequential amendments

74. This section introduces Part 2 of Schedule 1, which makes minor and consequential amendments that are consequential to the provision in Chapter 3 of Part 1 of the Act.

CHAPTER 4: ACCESSIBILITY AND DIVERSITY: WELSH ELECTIONS

Section 24 – Reports by the Electoral Commission

75. Section 24 inserts section 5A into PPERA. The Electoral Commission has a duty under section 5 of PPERA to prepare a report on the administration of each Senedd election. Section 5A(1) of PPERA as inserted by section 24 creates a duty for the Electoral Commission to prepare and publish a report on the administration of ordinary elections of councillors for counties, county boroughs and communities in Wales.

76. Subsections (2) and (3) of section 5A place a duty on the Electoral Commission to include in its reports following Senedd and local government elections a description of the steps returning officers have taken to assist persons with disabilities to vote at those elections where the disabilities could affect their right to vote.

77. Subsection (4) of the section 5A defines "disability" for the purposes of subsection (3) in relation to doing a thing, as including a short-term inability to do it. This is the same as the definition of disability in section 202 of the 1983 Act (under which Act the rules for the conduct of local government elections are made) and in article 2(1) of the National Assembly for Wales (Representation of the People) Order 2007 (S.I. 2007/236) (which contain the rules for the conduct of Senedd Cymru elections).

78. Subsection (4) of section 5A also defines "returning officer" for the purpose of the duty in subsection (3) to report on steps taken by returning officers. In the case of reports on Senedd elections it is defined by reference to orders made under section 13 of the Government of Wales Act 2006 (hereafter referred to as "**GOWA 2006**"), which govern the conduct of Senedd elections. In the case of reports on local government elections returning officers are defined as a person appointed under section 35(1A) of the 1983 Act.

79. Under the arrangements for electing members to Senedd Cymru established by the Senedd Cymru (Members and Elections) Act 2024 there are no by-elections when there are vacancies in the membership of Senedd Cymru. Section 25(3) makes transitional provision so that prior to the coming into force of the provisions of the Senedd Cymru (Members and Elections) Act 2024 making that change, a report under section 5A(3) will also be required for a Senedd constituency by-election.

Adran 25 - Arolwg o gynghorwyr ac ymgeiswyr aflwyddiannus mewn etholiadau lleol

80. Mae adran 25 yn diwygio adran 1 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol gynnal arolwg o gynghorwyr ac o ymgeiswyr aflwyddiannus mewn etholiadau cyngor yn eu hardal. Mae adran 25 yn dileu'r gofyniad i ffurf yr arolwg a'r cwestiynau gael eu nodi mewn rheoliadau ac, yn lle hynny, mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i nodi'r rhain mewn cyfarwyddyd i awdurdodau lleol. Mae is-adran (4) yn mewnosod is-adran 3A ym Mesur 2011, sy'n ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru gyhoeddi unrhyw gyfarwyddyd a roddir o dan adran 1 neu adran 2 o Fesur 2011.

81. Gallai cyfarwyddyd a roddir i awdurdodau lleol o dan adran 1 (fel y'i diwygiwyd), ymhlith pethau eraill, gynnwys cwestiynau sydd wedi eu hanelu at ganfod effaith unrhyw fentrau lleol a sefydlwyd i wella amrywiaeth ymhlith yr ymgeiswyr sy'n sefyll yn yr etholiad yr ymgymerir â'r arolwg ar ei gyfer.

Adran 26 – Platfform gwybodaeth am etholiadau Cymreig

82. Mae'r darpariaethau yn adran 26 yn ymwneud â sicrhau bod gwybodaeth am etholiadau Cymreig ar gael i helpu pleidleiswyr i gymryd rhan mewn etholiadau Cymreig. Mae is-adran (1) yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru drwy reoliadau sefydlu a chynnal platfform gwybodaeth am etholiadau Cymreig sy'n darparu gwybodaeth gyfredol am etholiadau Senedd Cymru ac etholiadau cynghorau sir a chynghorau bwrdeistref sirol yng Nghymru. Mae hefyd yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau (ond nid yw'n ofynnol iddynt eu gwneud) ynghylch gwybodaeth a ddylai fod ar gael ar y platfform mewn perthynas ag etholiadau cynghorau cymuned ac etholiadau maerol yng Nghymru.

83. Rhaid i'r rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru o dan yr adran hon hefyd ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru gyhoeddi a gosod gerbron y Senedd adroddiad ynghylch sut y maent wedi sefydlu'r platfform a'i gynnal. Rhaid i adroddiad gael ei gyhoeddi heb fod yn hwy na 12 mis ar ôl etholiad cyffredin i'r Senedd ac etholiad cyffredin i brif gyngor.

Adran 27 - Gwasanaethau i hybu amrywiaeth ymhlith personau sy'n ceisio swydd etholedig

84. Mae is-adran (1) yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i roi trefniadau yn eu lle ar gyfer darparu gwasanaethau i hybu amrywiaeth yn nodweddion gwarchodedig ac amgylchiadau economaidd-gymdeithasol personau sy'n ceisio sefyll i gael eu hethol yn aelodau o Senedd Cymru ac o gynghorau siroedd, bwrdeistrefi sirol a chymunedau yng Nghymru.

85. Diffinnir "nodweddion gwarchodedig" at y diben hwn yn is-adran (11) fel y nodweddion gwarchodedig yn adran 4 o Ddeddf Cydraddoldeb 2010, sef—

(i) oed;
(ii) anabledd;
(iii) ailbennu rhywedd;
(iv) priodas a phartneriaeth sifil;
(v) beichiogrwydd a mamolaeth;
(vi) hil;
(vii) crefydd neu gred;

Section 25 – Survey of councillors and unsuccessful candidates in local elections

80. Section 25 amends section 1 of the Local Government (Wales) Measure 2011, which requires local authorities to conduct a survey of councillors and unsuccessful candidates for council elections in their area. Section 25 removes the requirement for the form of the survey and the questions to be set out in regulations and instead, it enables the Welsh Ministers to set these out in a direction to local authorities. Subsection (4) inserts subsection 3A into the 2011 Measure, which requires the Welsh Ministers to publish any direction given under section 1 or section 2 of the 2011 Measure.

81. A direction given to local authorities under amended section 1 could, among other things include questions aimed at identifying the impact of any local initiatives established to improve the diversity of candidate standing in the election for which the survey is being undertaken.

Section 26 – Welsh elections information platform

82. The provisions in section 26 are about making information about Welsh elections available to support voters to take part in Welsh elections. Subsection (1) requires the Welsh Ministers by regulations to set up and maintain a Welsh elections information platform that provides up-to-date information about Senedd Cymru elections and elections of county and county borough councils in Wales. It also enables (but does not require) the Welsh Ministers to make regulations about information that should be available on the platform in relation to community council and mayoral elections in Wales.

83. The regulations made by the Welsh Ministers under this section must also require the Welsh Ministers to publish and lay before the Senedd a report about how they have set up and maintained the platform. A report must be published no more than 12 months after an ordinary Senedd election and principal council election.

Section 27 – Services to promote diversity in persons seeking elected office

84. Subsection (1) places a duty on Welsh Ministers to put in place arrangements for the provision of services to promote diversity in the protected characteristics and socio-economic circumstances of persons seeking to stand for election as members of Senedd Cymru and the councils of counties, county boroughs and communities in Wales.

85. "Protected characteristics" are defined for this purpose in subsection (11) as the protected characteristics in section 4 of the Equality Act 2010, which are—

(i) age;
(ii) disability;
(iii) gender reassignment;
(iv) marriage and civil partnership;
(v) pregnancy and maternity;
(vi) race;
(vii) religion or belief;

(viii) rhyw; a
(ix) cyfeiriadedd rhywiol.

86. Mae is-adran (2) yn nodi'r materion y mae rhaid i Weinidogion Cymru roi sylw iddynt wrth gyflawni'r ddyletswydd hon. Rhaid i Weinidogion Cymru ystyried a oes grwpiau o bersonau â'r un nodweddion gwarchodedig sy'n cael eu tangynrychioli ymhlith aelodaeth Senedd Cymru neu gynghorau siroedd, bwrdeistrefi sirol a chymunedau. Mae tangynrychioli i'w ystyried drwy gyfeirio at y boblogaeth a wasanaethir gan y corff sy'n cael ei ystyried (is-adran (3)).

87. Rhaid i Weinidogion Cymru roi sylw hefyd i'r canlynol—
(i) dymunoldeb lleihau'r anghydraddoldeb mewn canlyniadau sy'n deillio o anfantais economaidd-gymdeithasol, a
(ii) dymunoldeb sicrhau bod gwasanaethau ar gael i bersonau ni waeth a ydynt (neu nad ydynt) yn aelodau o blaid wleidyddol gofrestredig.

88. Mae is-adran (4) yn darparu nad yw'n ofynnol i Weinidogion Cymru ddarparu gwasanaethau mewn cysylltiad â phob grŵp a dangynrychiolir sydd wedi ei nodi yn rhinwedd is-adran (2).

89. Mae is-adran (5) yn nodi rhestr hollgynhwysol o'r gwasanaethau y caniateir eu darparu o dan y trefniadau sy'n ofynnol gan yr adran hon. Y gwasanaethau yw gwybodaeth, cyngor, hyfforddiant, coetsio a mentora, profiad gwaith, cyfarpar, a chymorth â thasgau. Mae is-adran (8) yn darparu pŵer i Weinidogion Cymru i wneud rheoliadau i ychwanegu at y rhestr o wasanaethau a diwygio neu ddileu unrhyw wasanaethau a ychwanegir gan y rheoliadau.

90. Mae is-adran (6) yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru sicrhau, mewn unrhyw drefniant a roddir yn ei le o dan y ddyletswydd hon, fod Gweinidogion Cymru wedi eu gwahardd rhag gwneud penderfyniadau mewn achosion penodol ynghylch a yw unigolyn i gael gwasanaeth o dan y trefniadau.

Adran 28 - Cynlluniau cymorth ariannol i hybu amrywiaeth ymhlith personau sy'n ceisio swydd etholedig

91. Mae is-adran (1) yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddarparu drwy reoliadau ar gyfer cynlluniau cymorth ariannol i gynorthwyo ymgeiswyr sy'n sefyll i gael eu hethol yn aelodau o Senedd Cymru neu o gyngor sir, bwrdeistref sirol neu gymuned yng Nghymru sydd ag amgylchiadau penodedig neu nodweddion penodedig i oresgyn unrhyw rwystrau rhag cymryd rhan yn yr etholiad sy'n gysylltiedig â'r nodweddion neu'r amgylchiadau hynny. Ystyr "penodedig" ac "a bennir" yw wedi ei bennu yn y rheoliadau (gweler is-adran (13)).

92. Mae is-adran (2) yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i roi cynllun o gymorth ariannol yn ei le i gynorthwyo ymgeiswyr anabl mewn etholiadau o'r fath i oresgyn unrhyw rwystr rhag cymryd rhan yn yr etholiad sy'n gysylltiedig â'u hanabledd.

(viii) sex; and
(ix) sexual orientation.

86. Subsection (2) sets out the matters the Welsh Ministers must have regard to when discharging this duty. The Welsh Ministers must consider whether there are groups of persons with the same protected characteristics that are under-represented in the membership of Senedd Cymru or the councils of counties, county boroughs and communities. Under-representation is to be considered by reference to the population served by the body being considered (subsection (3)).

87. The Welsh Ministers must also have regard to—
(i) the desirability of reducing inequalities of outcome that result from socio-economic disadvantage, and
(ii) the desirability of services being available to persons regardless of their membership or non-membership of a registered political party.

88. Subsection (4) provides that the Welsh Ministers are not required to provide services in respect of every under-represented group identified by virtue of subsection (2).

89. Subsection (5) sets out an exhaustive list of the services which may be provided under the arrangements required by this section. The services are information, advice, training, coaching and mentoring, work experience, equipment and assistance with tasks. Subsection (8) provides a power for the Welsh Ministers to make regulations to add to the list of services and amend or remove any services that are added by the regulations.

90. Subsection (6) requires the Welsh Ministers to ensure that in any arrangement put in place under this duty the Welsh Ministers are prohibited from making decisions in particular cases as to whether an individual is to receive a service under the arrangements.

Section 28 – Financial assistance schemes to promote diversity in persons seeking elected office

91. Subsection (1) enables the Welsh Ministers to provide by regulations for schemes of financial assistance to help candidates standing for election for membership of Senedd Cymru or the council of a county, county borough or community in Wales who have specified circumstances or specified characteristics overcome any barriers to their participation in the election connected to those characteristics or circumstances. "Specified" means specified in the regulations (see subsection (13)).

92. Subsection (2) requires the Welsh Ministers make regulations to put in place a scheme of financial assistance to help disabled candidates in such elections overcome any barrier to their participation in the election connected to their disability.

93. Mae is-adran (7) yn ei gwneud yn ofynnol nad yw'r cynlluniau cymorth ariannol y darperir ar eu cyfer gan reoliadau o dan yr adran hon yn cael eu gweithredu'n uniongyrchol gan bersonau a eithrir. Mae'r personau a eithrir wedi eu nodi yn adran 29, ac mae'r rhestr o bersonau a eithrir yn cynnwys Gweinidogion Cymru (fel aelodau o Lywodraeth Cymru), Gweinidogion y Goron, awdurdodau lleol ac eraill.

Adran 29 – Personau a eithrir

94. Mae'r adran hon yn rhestru'r personau na chaniateir iddynt weithredu cynllun o gymorth ariannol y darperir ar ei gyfer gan reoliadau o dan adran 28.

Adran 30 – Canllawiau ar gyfer pleidiau gwleidyddol i hybu amrywiaeth ymhlith personau sy'n ceisio swydd etholedig

95. Mae is-adran (1)(a) yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau i annog pleidiau gwleidyddol cofrestredig i gasglu, crynhoi a chyhoeddi gwybodaeth benodedig am amrywiaeth ynghylch eu hymgeiswyr ar gyfer etholiadau'r Senedd. Mae'r termau 'gwybodaeth am amrywiaeth' a 'penodedig' wedi eu diffinio yn is-adran (3) o'r adran hon.

96. Mae is-adran (1)(b) yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ddyroddi canllawiau i annog pleidiau gwleidyddol cofrestredig i ddatblygu, cyhoeddi, gweithredu ac adolygu strategaethau i hybu amrywiaeth eu hymgeiswyr ac i gynorthwyo ymgeiswyr i oresgyn rhwystrau sy'n gysylltiedig â nodweddion neu amgylchiadau penodedig. Tra bo'r canllawiau yn is-adran (1)(a) yn ymwneud ag ymgeiswyr ar gyfer etholiadau'r Senedd, mae'r canllawiau a gyhoeddir o dan is-adran (1)(b) yn ymwneud ag ymgeiswyr ar gyfer pob etholiad Cymreig (a ddiffinnir yn is-adran (3)).

97. Mae is-adran (2) yn darparu bod rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi canllawiau o dan yr adran hon; a hynny cyn 1 Mai 2025. Wedi hynny, rhaid i Weinidogion Cymru adolygu'r canllawiau a gyhoeddir o bryd i'w gilydd, gan roi sylw i'r cylch etholiadau sy'n berthnasol i is-adrannau (1)(a) a (b).

98. Mae is-adran (3) yn diffinio termau penodol a ddefnyddir yn yr adran hon.

PENNOD 5: CYLLID YMGYRCHU

Adran 32 - Gwariant tybiannol: ymgeiswyr mewn etholiadau llywodraeth leol

99. Mae adran 32 yn dileu'r eithriad yn adran 90C(1A) o Ddeddf 1983 fel bod y ddarpariaeth yn adran 90C(1A) sy'n egluro ystyr gwariant tybiannol yr eir iddo ar ran ymgeisydd hefyd yn gymwys i etholiad yng Nghymru o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 1972.

Adran 33 - Gwariant tybiannol a gwariant gan drydydd parti: etholiadau Senedd Cymru

100. Mae adran 33 yn diwygio adrannau 73(1A), 86(1A), a 94(8A) o DPGER, a pharagraff 3(11) o Atodlen 8A iddi, fel bod y darpariaethau mewn perthynas â gwariant tybiannol gan bleidiau gwleidyddol a thrydydd partïon hefyd yn gymwys i gyfnodau ymgyrchu ar gyfer etholiadau Senedd Cymru.

93. Subsection (7) requires that the financial assistance schemes provided for by regulations under this section must not be directly operated by excluded persons. The excluded persons are set out in section 29, and the list of excluded persons includes the Welsh Ministers (as members of the Welsh Government), Ministers of the Crown, local authorities and others.

Section 29 – Excluded persons

94. This section lists the persons who must not operate a scheme of financial assistance provided for by regulations under section 28.

Section 30 – Guidance for political parties to promote diversity in persons seeking elected office

95. Subsection (1)(a) places a duty on the Welsh Ministers to issue guidance to encourage registered political parties to collect, collate and publish specified diversity information about their candidates for Senedd elections. The terms 'diversity information' and 'specified' are defined in subsection (3) of this section.

96. Subsection (1)(b) requires the Welsh Ministers to issue guidance to encourage registered political parties to develop, publish, implement and review strategies to promote the diversity of their candidates and to help candidates overcome barriers associated with specified characteristics or circumstances. Whereas the guidance in subsection (1)(a) is about candidates for Senedd elections, the guidance published under subsection (1)(b) is about candidates for all Welsh elections (which is defined in subsection (3)).

97. Subsection (2) provides that the Welsh Ministers must publish guidance under this section; and before 1 May 2025. Thereafter, the Welsh Ministers must review the published guidance from time to time, having regard to the cycle of elections relevant to subsections (1)(a) and (b).

98. Subsection (3) defines certain terms used in this section.

CHAPTER 5: CAMPAIGN FINANCE

Section 32 – Notional expenditure: candidates in local government elections

99. Section 32 removes the exception in section 90C(1A) of the 1983 Act so that the provision in section 90C(1A) explaining the meaning of notional expenditure incurred "on behalf of" a candidate also applies to an election in Wales under the Local Government Act 1972.

Section 33 – Notional and third party expenditure: Senedd Cymru elections

100. Section 33 amends sections 73(1A), 86(1A), and 94(8A) of, and paragraph 3(11) of Schedule 8A to PPERA so that the provisions in relation to notional spending by political parties and third parties also apply to campaign periods for Senedd Cymru elections.

Adran 34 - Codau ymarfer ar dreuliau

101. Mae adran 34(1) yn diwygio paragraff 14A o Atodlen 4A i Ddeddf 1983 sy'n galluogi'r Comisiwn Etholiadol i lunio cod ymarfer sy'n rhoi canllawiau ar dreuliau etholiad ar gyfer ymgeiswyr mewn etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru. Mae'r diwygiad yn egluro y gall y canllawiau ymdrin â chymhwyso'r rheolau mewn perthynas â threuliau yr eir iddynt, gan sicrhau bod y codau ymarfer yn ddigon eang er mwyn cynnwys esboniad o'r rheolau ar bob math o wariant.

102. Mae'r adran hon hefyd yn diwygio adran 156(3)(aa) o DPGER fel nad yw unrhyw weithdrefn gan y Senedd yn gymwys i orchymyn a wneir gan Weinidogion Cymru sy'n dwyn i rym god ymarfer a luniwyd gan y Comisiwn Etholiadol mewn perthynas â threuliau etholiad mewn etholiadau i Senedd Cymru o dan Atodlen 8 i DPGER. Mae'r adran hefyd yn gwneud diwygiadau pellach, mwy cyffredinol i adran 156 i egluro'r gweithdrefnau sy'n gymwys i offerynnau statudol a wneir gan Weinidogion Cymru o dan ddarpariaethau DPGER.

Adran 35 - Personau awdurdodedig nad yw'n ofynnol iddynt dalu drwy asiant etholiad

103. Mae adran 35 yn diwygio adran 73(5)(ca) o Ddeddf 1983, a fewnosodwyd gan Ddeddf Etholiadau 2022, er mwyn galluogi gwneud taliadau ar ran ymgeisydd neu ymgyrch yn ystod ymgyrch etholiad llywodraeth leol yng Nghymru gan berson awdurdodedig heblaw asiant etholiad. Bwriedir i hyn roi eglurder i drydydd partïon sydd wedi eu hawdurdodi gan ymgeisydd neu asiant i'w hyrwyddo, o dan adran 75 o Ddeddf 1983. Mae'r diwygiad yn sicrhau bod trydydd partïon yn gallu mynd i dreuliau awdurdodedig, a thalu amdanynt, o dan adran 75, yn hytrach na bod rhaid talu'r treuliau drwy asiant yr ymgeisydd y maent yn ei hyrwyddo.

Adran 36 - Cyfyngu ar ba drydydd partïon a gaiff fynd i wariant a reolir

104. Mae adran 36 yn cyflwyno cyfyngiad pellach ar drydydd partïon a gaiff fynd i wariant a reolir (gan gynnwys gwariant tybiannol a reolir) mewn cysylltiad ag ymgyrch etholiad i'r Senedd. Mae'n gwneud hyn drwy fewnosod adran newydd 89B yn DPGER, sy'n darparu mai dim ond y trydydd partïon hynny a fyddai'n dod o fewn y categorïau o drydydd partïon a restrir yn adran 88(2) o Ddeddf 2000 sy'n gallu mynd i dreuliau o ran gwariant a reolir uwchlaw trothwy *de minimis* o £700 yn ystod cyfnod rheoleiddiedig datganoledig Cymreig. Mae adran 89B a fewnosodir hefyd yn cynnwys trosedd neillffordd o awdurdodi treuliau yn groes i'r adran, sy'n drosedd y gellir ei chosbi drwy ddirwy.

Adran 37 - Trydydd partïon sy'n gallu rhoi hysbysiad

105. Mae adran 37 yn mewnosod adran 88(11) a (12) yn DPGER, er mwyn caniatáu i Weinidogion Cymru ddiwygio'r rhestr yn adran 88(2) o drydydd partïon sy'n gallu mynd i wariant a reolir yn ystod cyfnod rheoleiddiedig datganoledig Cymreig. Gellir ychwanegu trydydd partïon at y rhestr neu eu dileu ohoni, neu gellir amrywio'r rhestr, ond dim ond pan fo'r Comisiwn Etholiadol yn argymell hynny y gellir dileu neu amrywio. Effaith adran 37(3) yw y bydd unrhyw orchmynion a wneir gan Weinidogion Cymru o dan adran 88(11) o DPGER yn ddarostyngedig i weithdrefn penderfyniad cadarnhaol y Senedd.

Section 34 – Codes of practice on expenses

101. Section 34(1) amends paragraph 14A of Schedule 4A to the 1983 Act which enables the Electoral Commission to prepare a code of practice giving guidance on election expenses for candidates in local government elections in Wales. The amendment clarifies that the guidance can cover the application of the rules in relation to expenses incurred, ensuring that the codes of practice are sufficiently broad so as to include an explanation of the rules on all forms of expenditure.

102. This section also amends section 156(3)(aa) of PPERA so that no Senedd procedure applies to an order made by the Welsh Ministers bringing into force a code of practice prepared by the Electoral Commission in relation to election expenses at elections of the Senedd under Schedule 8 to PPERA . The section also makes further, more general amendments to section 156 to clarify the procedures that apply to statutory instruments made by the Welsh Ministers under the provisions of PPERA.

Section 35 – Authorised persons not required to pay through election agent

103. Section 35 amends section 73(5)(ca) of the 1983 Act, which was inserted by the Elections Act 2022, to enable payments to be made on behalf of a candidate or campaign during a local government election campaign in Wales, by an authorised person other than an election agent. This is intended to provide clarity to third parties who have been authorised by a candidate or agent to promote them, under section 75 of the 1983 Act. The amendment ensures that third parties are able to both incur and pay for authorised expenses under section 75, rather than the expenses having to be paid through the agent of the candidate they are promoting.

Section 36 – Restriction on which third parties may incur controlled expenditure

104. Section 36 introduces a further restriction on third parties that may incur controlled expenditure (including notional controlled expenditure) in connection with a Senedd election campaign. It does this by inserting a new section 89B into PPERA, providing that only those third parties that would fall within the categories of third party listed in section 88(2) of the 2000 Act are able to incur controlled expenditure expenses above a *de minimis* threshold of £700 during a Welsh devolved regulated period. Inserted section 89B also includes an either way offence of authorising expenses in breach of the section, which is punishable by fine.

Section 37 – Third parties capable of giving notifications

105. Section 37 inserts section 88(11) and (12) into PPERA, to allow the Welsh Ministers to amend the list in section 88(2) of third parties who can incur controlled expenditure during a Welsh devolved regulated period. Third parties can be added to or removed from the list, or the list can be varied, but removals or variations can only be effected on the recommendation of the Electoral Commission. The effect of section 37(3) is that any orders made by the Welsh Ministers under section 88(11) of PPERA will be subject to the Senedd's affirmative resolution procedure.

Adran 38 - Cod ymarfer ar reolaethau sy'n ymwneud â thrydydd partïon

106. Er mwyn cynorthwyo trydydd partïon i ddeall y cyfyngiadau ar wariant, mae adran 38 yn mewnosod is-adran (1A) yn adran 100A o DPGER, a fewnosodwyd yn DPGER gan Ddeddf Etholiadau 2022. Mae'r is-adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Etholiadol lunio cod ymarfer ar wariant a reolir gan drydydd partïon yn ystod cyfnod rheoleiddiedig datganoledig Cymreig. Mae adran 38(4) yn mewnosod adran 100C yn DPGER sy'n nodi'r broses y mae rhaid i'r Comisiwn Etholiadol ei dilyn wrth lunio'r cod ymarfer, sy'n cynnwys ymgynghori â Senedd Cymru, ac unrhyw bersonau eraill y mae'r Comisiwn Etholiadol yn ystyried eu bod yn briodol. Mae adran 100C hefyd yn nodi'r broses sydd i'w dilyn cyn mabwysiadu cod a gynigir gan y Comisiwn o dan adran 100A(1A) o DPGER. Effaith adran 38(5) yw nad yw unrhyw weithdrefn gan y Senedd yn gymwys i orchymyn a wneir o dan adran 100C(8).

Adran 39 - Diwygiadau canlyniadol

107. Mae adran 39 yn cyflwyno Rhan 3 o Atodlen 1, sy'n cynnwys nifer o fân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol i DPGER. Mae'r diwygiadau o sylwedd a wneir i DPGER gan y Ddeddf yn cyfeirio at etholiadau Senedd Cymru, ac effaith y diwygiadau pellach yn Rhan 3 o Atodlen 1 yw sicrhau bod cysondeb yn DPGER drwyddi draw pan fydd yn cyfeirio at yr etholiadau hynny.

RHAN 2 CYRFF ETHOLEDIG A'U HAELODAU

PENNOD 1: TREFNIADAU AR GYFER LLYWODRAETH LEOL

Adran 40 – Ystyriaethau ar gyfer adolygiad o drefniadau etholiadol prif ardal

108. Mae adran 40 yn amnewid adran 30(1) o Ddeddf 2013 ac yn nodi ystyriaethau diwygiedig ar gyfer adolygiad o drefniadau etholiadol prif ardal. Mae'r materion y mae rhaid eu hystyried yn cynnwys dymunoldeb cael cymhareb o etholwyr llywodraeth leol i nifer yr aelodau sydd yr un fath neu mor debyg â phosibl ym mhob ward etholiadol o'r brif ardal; maint, siâp a hygyrchedd daearyddol ward etholiadol; a chynnal cwlwm lleol gan gynnwys cwlwm lleol sy'n gysylltiedig â defnyddio'r Gymraeg.

Adran 41 – Y cyfnod adolygu ar gyfer adolygiadau prif ardal

109. Mae adran 41 yn diwygio adran 29 o Ddeddf 2013 drwy newid hyd y cylch o adolygiadau o drefniadau etholiadol ar gyfer prif ardaloedd o 10 i 12 mlynedd ac ailosod dyddiad dechrau'r cylchoedd yn 30 Medi 2023. Mae'r diwygiad hefyd yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddiwygio hyd y cylch a'r dyddiad ailosod drwy reoliadau.

Adran 42 – Adolygu ffiniau atfor

110. Mae adran 42 yn diwygio adran 28 o Ddeddf 2013 i egluro bod y Comisiwn yn gallu adolygu ffiniau atfor mwy nag un ardal llywodraeth leol pan fydd yn cynnal adolygiad o dan adran 28.

Section 38 – Code of practice on controls relating to third parties

106. To support third parties' understanding of the restrictions on expenditure, section 38 inserts subsection (1A) into section 100A of PPERA, which was inserted into PPERA by the Elections Act 2022. This requires the Electoral Commission to prepare a code of practice on controlled expenditure by third parties during a Welsh devolved regulated period. Section 38(4) inserts section 100C into PPERA which sets out the process the Electoral Commission must follow when preparing the code of practice, which includes them consulting with the Senedd, and any other persons the Electoral Commission considers appropriate. Section 100C also sets out the process to be followed before adopting a code proposed by the Commission under section 100A(1A) of PPERA. The effect of section 38(5) is that no Senedd procedure applies to an order made under section 100C(8).

Section 39 – Consequential amendments

107. Section 39 introduces Part 3 of Schedule 1, which contains a number of minor and consequential amendments to PPERA. The substantive amendments made to PPERA by the Act refer to Senedd Cymru elections, and the effect of the further amendments in Part 3 of Schedule 1 is to ensure there is consistency throughout PPERA when it is referring to those elections.

PART 2 ELECTED BODIES AND THEIR MEMBERS

CHAPTER 1: ARRANGEMENTS FOR LOCAL GOVERNMENT

Section 40 – Considerations for a review of principal area electoral arrangements

108. Section 40 substitutes section 30(1) of the 2013 Act and sets out revised considerations for a review of principal area electoral arrangements. The matters which must be considered include the desirability of having a ratio of local government electors to the number of members that is the same or as similar as possible in every electoral ward of the principal area, the geographical size, shape and accessibility of an electoral ward and maintaining local ties including those connected to the use of the Welsh language.

Section 41 - Review period for principal area reviews

109. Section 41 amends section 29 of the 2013 Act by changing the length of the cycle of reviews of electoral arrangements for principal areas from 10 to 12 years and resetting the start date for the cycles as 30 September 2023. The amendment also enables the Welsh Ministers to amend both the length of the cycle and the re-set date by regulations.

Section 42 – Review of seaward boundaries

110. Section 42 amends section 28 of the 2013 Act to clarify that the Commission is able to review the seaward boundaries of more than one local government area when it is conducting a review under section 28.

Adran 43 - Argymhellion a phenderfyniadau sy'n deillio o adolygiad etholiadol: dyletswydd i roi sylw i sylwadau

111. Mae adran 43 yn diwygio adran 37 o Ddeddf 2013 i egluro na all Gweinidogion Cymru weithredu unrhyw argymhelliad na phenderfynu peidio â chymryd unrhyw gamau ar sail argymhellion mewn perthynas ag adolygiad etholiadol nes bod o leiaf chwe wythnos wedi mynd heibio gan ddechrau â'r diwrnod y daw argymhellion yr adolygiad i law Gweinidogion Cymru. Hefyd, pan fydd Gweinidogion Cymru yn ystyried adroddiad terfynol ar adolygiad o drefniadau etholiadol, rhaid iddynt roi sylw i unrhyw sylwadau a gyflwynir iddynt yn ystod y cyfnod 'sylwadau' chwe wythnos.

112. Mae'r adran hon hefyd yn gwneud diwygiadau tebyg i adrannau 38 a 39 o Ddeddf 2013 mewn perthynas â'r swyddogaethau a arferir gan y Comisiwn mewn cysylltiad ag adroddiadau ar newidiadau i ffiniau cymuned a swyddogaethau a arferir gan gynghorau sir neu gynghorau bwrdeistref sirol mewn cysylltiad â threfniadau etholiadol cymuned.

Adran 44 - Enwau wardiau etholiadol

113. Mae adran 44 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn a'r cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol ystyried enwi wardiau etholiadol fel rhan o'i weithdrefn ymgynghori ragadolygu.

114. Mae'n mewnosod adran 36A yn Neddf 2013 sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn a chynghorau sir neu gynghorau bwrdeistref sirol (yn ôl y digwydd), yn achos wardiau etholiadol sydd ag enwau gwahanol at ddibenion nodi'r wardiau wrth gyfathrebu drwy'r Gymraeg a'r Saesneg, bennu enwau neu enwau arfaethedig Cymraeg a Saesneg y wardiau etholiadol yn y fersiwn Gymraeg a'r fersiwn Saesneg o'u hadroddiadau adolygu drafft a phellach.

115. Rhaid rhoi sylw i unrhyw sylwadau a gyflwynwyd gan Gomisiynydd y Gymraeg ynghylch orgraff enwau wardiau etholiadol, a all gynnwys enwau wardiau etholiadol mewn un iaith yn unig.

Adran 45 – Ymgynghori ar adolygiadau

116. Mae adran 45 yn diwygio adran 34 o Ddeddf 2013 er mwyn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn neu, yn ôl y digwydd, gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol, cyn cynnal adolygiad, ddod â'r adolygiad hwnnw i sylw aelodau o'r cyhoedd yr effeithir arnynt gan yr adolygiad.

117. Mae'n gwneud diwygiadau tebyg i adran 35 o Ddeddf 2013 i'w gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn neu, yn ôl y digwydd, gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol ymgynghori ag aelodau o'r cyhoedd yr effeithir arnynt gan yr adolygiad wrth gynnal adolygiad. Rhaid i'r Comisiwn neu gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol roi cyhoeddusrwydd i'r ffaith y caniateir cyflwyno sylwadau yn ystod y cyfnod ymgynghori cyhoeddus a nodi pryd y mae'r cyfnod ymgynghori cyhoeddus yn dechrau ac yn dod i ben. Mae'r adran hon hefyd yn diwygio adran 36 o Ddeddf 2013 i gyfeirio at y 'cyfnod ymgynghori cyhoeddus' a ddiffinnir yn adran 35(4) o Ddeddf 2013.

Section 43 – Electoral review recommendations and decisions: duty to have regard to representations

111. Section 43 amends section 37 of the 2013 Act to clarify that the Welsh Ministers cannot implement any recommendation or decide to take no action on recommendations in relation to an electoral review until a minimum of six weeks have elapsed beginning with the day on which the Welsh Ministers receive the review recommendations. Also, when the Welsh Ministers are considering a final report of an electoral arrangements review, they must have regard to any representations made to them during the six week 'representation' period.

112. This section also makes similar amendments to sections 38 and 39 of the 2013 Act in relation to the functions exercised by the Commission in respect of reports on community boundary changes and functions exercised by county or county borough councils in respect of community electoral arrangements.

Section 44 – Names of electoral wards

113. Section 44 requires the Commission and county or county borough council to consider the naming of electoral wards as part of its pre-review consultation procedure.

114. It inserts section 36A into the 2013 Act which requires the Commission and county or county borough councils (as the case may be) to, in the case of electoral wards that have different names for the purposes of identifying the wards in communication through Welsh and English, specify the Welsh and English language names or proposed names of the electoral wards in both the Welsh and English language versions of their draft and further review reports.

115. Regard must be taken of representations made by the Welsh Language Commissioner as to the orthography of electoral ward names, which may include monolingual electoral ward names.

Section 45 – Consultation on reviews

116. Section 45 amends section 34 of the 2013 Act to require the Commission, or as the case may be, a county or county borough council before conducting a review, to bring that review to the attention of members of the public affected by the review.

117. It makes similar amendments to section 35 of the 2013 Act to require the Commission, or as the case may be, a county or county borough council to consult members of the public affected by the review when conducting a review. The Commission or county or county borough council must publicise the fact that representations may be made during the public consultation period and indicate when the public consultation period begins and ends. This section also amends section 36 of the 2013 Act to refer back to the 'public consultation period' defined in section 35(4) of the 2013 Act.

Adran 46 - Ystyr "ymgyngoreion gorfodol" yn Rhan 3 o Ddeddf 2013

118. Mae adran 46 yn diwygio adran 34(3) o Ddeddf 2013 drwy ychwanegu awdurdodau Parciau Cenedlaethol, awdurdodau Iechyd Porthladd a Chomisiynydd y Gymraeg at y rhestr o gyrff y mae rhaid ymgynghori â hwy mewn perthynas ag adolygiad o dan Ran 3 o Ddeddf 2013.

Adran 47 - Argymhellion a phenderfyniadau sy'n deillio o adolygiad etholiadol: y cyfnod cyn etholiad lleol

119. Mae adran 47 yn diwygio adran 29(8) o Ddeddf 2013 i newid y cyfnod pan na chaniateir i'r Comisiwn wneud na chyhoeddi unrhyw argymhellion sy'n ymwneud â threfniadau etholiadol cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol o 9 i 12 mis.

120. Mae hefyd yn diwygio adran 37 o Ddeddf 2013 i wahardd Gweinidogion Cymru rhag arfer eu swyddogaethau o dan adran 37(1) yn y chwe mis cyn etholiad cyffredin llywodraeth leol (sef yr etholiad i bob sedd ym mhob cyngor a gynhelir unwaith bob pum mlynedd).

Adran 48 - Y dyddiad cau ar gyfer cwblhau adolygiadau

121. Mae adran 48 yn diwygio Deddf 2013 drwy fewnosod adran newydd 36B. Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn neu gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol (yn ôl y digwydd) gyhoeddi datganiad sy'n pennu'r diwrnod y mae adolygiad yn dechrau ac mae'n ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn neu gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol wneud pob ymdrech i gyhoeddi ei adroddiadau pellach o fewn y dyddiadau cau fel y'u pennir. Nid yw methu â chadw at yr amserlen yn annilysu'r adolygiad. Ni ddylai'r amserlen ar gyfer adolygiadau o ffiniau prif ardaloedd, siroedd wedi eu cadw a threfniadau etholiadol ar gyfer prif ardal fod yn fwy na 12 mis o ran hyd, ni ddylai'r amserlen ar gyfer adolygiadau o ffiniau atfor fod yn fwy na 18 mis o ran hyd ac, ar gyfer adolygiadau o ffiniau cymunedau ac o drefniadau etholiadol cymunedau, ni ddylai fod yn fwy na 24 mis o ran hyd.

Adran 49 - Y dyddiad cau ar gyfer cwblhau gweithredu

122. Mae adran 49 yn diwygio adran 37 o Ddeddf 2013 drwy ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru wneud pob ymdrech i wneud penderfyniad ar bob argymhelliad a gânt o dan adran 37(1) o Ddeddf 2013, mewn perthynas ag adolygiad, o fewn tri mis i gael yr argymhellion. Rhaid i Weinidogion Cymru hefyd gyhoeddi datganiad sy'n nodi eu penderfyniad mewn cysylltiad â phob argymhelliad. Mae'r dyddiad y cyhoeddir y datganiad i'w drin fel dyddiad y penderfyniad. Nid yw methu â chydymffurfio â'r ddyletswydd hon yn annilysu unrhyw orchymyn neu unrhyw benderfyniad.

123. Diwygir adrannau 38 a 39 o Ddeddf 2013 i osod dyletswydd debyg ar y Comisiwn mewn perthynas â'i benderfyniadau ar yr argymhellion y mae'n eu cael oddi wrth gynghorau sir neu gynghorau bwrdeistref sirol mewn cysylltiad â newidiadau i ffiniau cymunedau, ac ar gynghorau sir neu gynghorau bwrdeistref sirol mewn cysylltiad â threfniadau etholiadol cymunedau.

Section 46 – Meaning of "mandatory consultees" in Part 3 of the 2013 Act

118. Section 46 amends section 34(3) of the 2013 Act by adding National Park authorities, Port Health authorities and the Welsh Language Commissioner to the list of bodies that must be consulted in relation to a review under Part 3 of the 2013 Act.

Section 47 – Electoral review recommendations and decisions: period before a local election

119. Section 47 amends section 29(8) of the 2013 Act to change the period during which the Commission must not make or publish any recommendations relating to the electoral arrangements of a county or county borough council from 9 to 12 months.

120. It also amends section 37 of the 2013 Act to prohibit the Welsh Ministers from exercising their functions under section 37(1) in the six months preceding an ordinary local government election (this is the election to all seats in all councils held once every five years).

Section 48 – Deadline for completion of reviews

121. Section 48 amends the 2013 Act by the insertion of a new section 36B. This requires the Commission or a county or county borough council (as the case may be) to publish a statement specifying the day on which a review begins and requires the Commission or a county or county borough council to use its best endeavours to publish its further reports within the deadlines as specified. Failure to meet the timetable does not invalidate the review. The timetable for reviews of principal area boundaries, preserved counties and electoral arrangements for a principal area should be no more than 12 months in length, the timetable for reviews of seaward boundaries should be no more than 18 months in length and for community boundary reviews and community electoral arrangements reviews it should be no more than 24 months in length

Section 49 – Deadline for the completion of implementation

122. Section 49 amends section 37 of the 2013 Act by requiring the Welsh Ministers to use their best endeavours to make a decision on each review recommendation they receive under section 37(1) of the 2013 Act within three months of receipt of the recommendations. The Welsh Ministers must also publish a statement setting out their decision in respect of each recommendation. The date of the publication of the statement is to be treated as the date of the decision. Failure to comply with this duty does not invalidate any order or decision.

123. Sections 38 and 39 of the 2013 Act are amended to place a similar duty on the Commission in relation to its decision making on the recommendations it receives from county or county borough councils in respect of community boundary changes and on county or county borough councils in respect of community electoral arrangements.

Adran 50 - Cyfarwyddydau i oedi adolygiadau

124. Mae adran 50 yn diwygio adran 48 o Ddeddf 2013 i alluogi Gweinidogion Cymru i ddyroddi cyfarwyddyd i oedi adolygiad sy'n cael ei gynnal o dan Ran 3 o Ddeddf 2013. Ni chaiff Gweinidogion Cymru ddefnyddio'r pŵer hwn i oedi adolygiad am gyfnod sy'n fwy na chyfanswm o 9 mis. Pan fydd adolygiad yn cael ei oedi, nid yw cyfnod yr oedi i'w ystyried at ddiben cyfrifo hyd y cyfnodau o dan adran 36B(2) i (5).

Adran 51 - Adolygiadau cymuned a gweithredu

125. Mae adran 51 yn diwygio adran 22 o Ddeddf 2013 i'w gwneud yn ofynnol i gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol gyhoeddi adroddiad blynyddol heb fod yn hwyrach na 1 Gorffennaf bob blwyddyn ar y modd y cyflawnodd ei swyddogaethau o dan Ran 3 o Ddeddf 2013 ac adran 76 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972. Dylai'r adroddiad hwn egluro'r modd y cyflawnodd ei swyddogaethau i'r graddau y mae'r swyddogaethau'n ymwneud ag enwau cymunedau, newidiadau i ffiniau cymunedau, newidiadau i gynghorau cymuned a threfniadau etholiadol cymunedau yn ystod y flwyddyn. Rhaid anfon copi o'r adroddiad i'r Comisiwn ac at Weinidogion Cymru.

126. Mae'r adran hon hefyd yn diwygio adran 31 o Ddeddf 2013 i egluro dyletswydd cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol i gynnal adolygiad o'r trefniadau etholiadol ar gyfer pob cymuned yn ei ardal o leiaf unwaith ym mhob cyfnod adolygu (12 mlynedd). Caiff Gweinidogion Cymru wneud rheoliadau i ddiwygio hyd y cyfnod adolygu, a'i ddyddiad dechrau.

127. Mae'r adran hon hefyd yn diwygio adran 33(3) o Ddeddf 2013 i'w gwneud yn ofynnol i gynghorau sir neu gynghorau bwrdeistref sirol roi sylw i ystyriaethau daearyddol arbennig, yn benodol maint, siâp a hygyrchedd ward gymunedol, ynghyd ag unrhyw gwlwm lleol sy'n gysylltiedig â defnyddio'r Gymraeg, wrth gynnal adolygiad o drefniadau etholiadol cymuned.

Adran 52 - Hysbysiad o benderfyniadau ynghylch statws cymunedau fel trefi

128. Mae adran 52 yn diwygio adran 245B o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 i'w gwneud yn ofynnol i gyngor cymuned roi hysbysiad electronig o unrhyw benderfyniad y mae'n ei basio o dan adran 245B(1) neu (6) (cymuned i gael statws tref, neu i beidio â chael statws tref) i Weinidogion Cymru, i'r cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol perthnasol ac i'r Comisiwn.

Adran 53 - Cyhoeddi gorchmynion o dan Ran 3 o Ddeddf 2013

129. Mae adran 53 yn diwygio Deddf 2013 drwy fewnosod adran 49ZA. Mae'r adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i gynghorau sir neu gynghorau bwrdeistref sirol a'r Comisiwn gyhoeddi ar eu gwefannau gopïau o'r holl orchmynion y maent yn eu gwneud o dan Ran 3 o Ddeddf 2013 a hefyd y rhai a wneir gan gyrff eraill sy'n gallu gwneud gorchmynion o dan yr un Rhan. Yn achos yr olaf, mae'n ofynnol i gynghorau sir neu gynghorau bwrdeistref sirol gyhoeddi'r gorchmynion hynny sy'n berthnasol i'w hardal hwy yn unig.

130. Mae'r adran hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i ba gorff bynnag sydd wedi gwneud gorchymyn o dan Ran 3 o Ddeddf 2013 anfon copi o'r gorchymyn hwnnw i'r cyrff eraill sy'n gallu gwneud gorchmynion o dan Ran 3, neu eu hysbysu bod y gorchymyn hwnnw wedi ei wneud.

Section 50 – Directions to pause reviews

124. Section 50 amends section 48 of the 2013 Act to enable the Welsh Ministers to issue a direction to pause a review being conducted under Part 3 of the 2013 Act. The Welsh Ministers must not use this power to pause a review for a period greater than 9 months in total. When a review is paused, the period of the pause is not to be taken into account for the purpose of calculating the length of periods under section 36B(2) to (5).

Section 51 – Community reviews and implementation

125. Section 51 amends section 22 of the 2013 Act to require county or county borough councils to publish an annual report by no later than 1 July each year on the performance of its functions under Part 3 of the 2013 Act and section 76 of the Local Government Act 1972. This report should explain the performance of its functions so far as the functions relate to community names, community boundary changes, community council changes and community electoral arrangements during the year. A copy of the report must be sent to the Commission and the Welsh Ministers.

126. This section also amends section 31 of the 2013 Act to clarify the duty of a county or county borough council to conduct a review of the electoral arrangements for each community in its area at least once in every review period (12 years). The Welsh Ministers may make regulations to amend the length and start date of the review period.

127. This section also amends section 33(3) of the 2013 Act to require that county or county borough councils take account of special geographical considerations, in particular, the size, shape and accessibility of a community ward together with any local ties connected to the use of the Welsh language when conducting a review of community electoral arrangements.

Section 52 – Notice of resolutions of status of communities as towns

128. Section 52 amends section 245B of the Local Government Act 1972 to require a community council to give electronic notice of any resolution it passes under section 245B(1) or (6) (community to have the status, or to cease to have the status, of a town) to the Welsh Ministers, the relevant county or county borough council and the Commission.

Section 53 – Publication of orders under Part 3 of the 2013 Act

129. Section 53 amends the 2013 Act by the insertion of section 49ZA. This requires county or county borough councils and the Commission to publish on their websites copies of all the orders they make under Part 3 of the 2013 Act and also those that are made by other bodies able to make orders under the same Part. In the case of the latter, county or county borough councils are required only to publish those orders that are relevant to their area.

130. The section also requires whichever body has made an order under Part 3 of the 2013 Act to send a copy of that order to, or to notify the other bodies that are able to make orders under Part 3, of the making of that order.

131. Nid yw'r gofyniad hwn yn gymwys ond i orchmynion a wneir ar ôl i adran 49ZA ddod i rym.

Adran 54 - Cyhoeddi rhestrau cyfredol o gymunedau a chynghorau cymuned

132. Mae adran 54 yn diwygio Deddf 2013 drwy fewnosod adran 49ZB. Mae'r adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i bob cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol gyhoeddi a chynnal ar ei wefan restr gyfredol o'r holl gymunedau a chynghorau cymuned yn ei ardal, gyda'u henwau presennol. Mae hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn wneud yr un peth ar gyfer yr holl gymunedau a chynghorau cymuned yng Nghymru. O ran cymunedau a chynghorau cymuned a chanddynt enwau at ddiben cyfathrebu drwy'r Gymraeg a'r Saesneg, dylai'r rhestr ddangos yr enwau Cymraeg a Saesneg gyda'i gilydd ni waeth a yw'r rhestr yn cael ei chyrchu drwy'r Gymraeg ynteu drwy'r Saesneg.

Adran 55 – Darpariaeth drosiannol

133. Mae adran 55 yn galluogi unrhyw adolygiad a gynhelir o dan Ran 3 o Ddeddf 2013 sy'n cael ei gynnal pan ddaw Pennod 1 i rym i gael ei gwblhau o dan y trefniadau a oedd yn gymwys pan gychwynnwyd yr adolygiad. Mae hefyd yn sicrhau bod Rhan 3 o Ddeddf 2013 a'r holl orchmynion a rheoliadau a wneir o dan y Rhan honno cyn i Bennod 1 ddod i rym yn parhau i gael effaith at ddibenion adolygiadau o'r fath.

PENNOD 2: CYDNABYDDIAETH ARIANNOL AELODAU ETHOLEDIG

Adran 56 - Diddymu Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol

134. Mae adran 56 yn diddymu Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol ac yn dileu o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 ddarpariaethau sy'n ymwneud â swyddogaethau ac aelodaeth y Panel.

Adran 57 - Swyddogaethau Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru sy'n ymwneud â chydnabyddiaeth ariannol

135. Mae adran 57 yn mewnosod Rhan 5A yn Neddf 2013 sy'n nodi swyddogaethau'r Comisiwn mewn cysylltiad â thaliadau a phensiynau i aelodau o awdurdodau perthnasol yng Nghymru (fel y'u diffinnir yn adran newydd 69C(2) o Ddeddf 2013) a thaliadau i gyn-aelodau o awdurdodau lleol yng Nghymru. Mae Rhan 5A yn cynnwys y darpariaethau a ganlyn:

Adran 69A – Swyddogaeth sy'n ymwneud â thaliadau i aelodau

136. Mae adran 69A yn nodi swyddogaethau'r Comisiwn mewn cysylltiad â thaliadau i aelodau o awdurdod perthnasol. Ar gyfer y flwyddyn ariannol sy'n dechrau ar 1 Ebrill 2025 ac ar gyfer pob blwyddyn ariannol ddilynol, rhaid i'r Comisiwn benderfynu ar y materion perthnasol y mae'n ofynnol i awdurdod perthnasol wneud taliadau i aelodau o'r awdurdod amdanynt, neu yr awdurdodir awdurdod perthnasol i wneud taliadau i aelodau o'r awdurdod amdanynt.

137. Diffinnir "materion perthnasol" yn is-adran (2) fel materion sy'n ymwneud â busnes swyddogol aelodau (fel y'i diffinnir yn adran 69A(11)) neu gyfnodau o absenoldeb teuluol y mae gan aelodau hawlogaeth i'w cael o dan Ran 2 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011.

131. This requirement applies only to orders made after the coming into force of section 49ZA.

Section 54 – Publication of up-to-date lists of communities and community councils

132. Section 54 amends the 2013 Act by the insertion of section 49ZB. This requires each county or county borough council to publish and maintain on its website an up-to-date list of all the communities and community councils in its area with their current names. It also requires the Commission to do the same for all of the communities and community councils in Wales. In respect of communities and community councils that have names for the purpose of communication through Welsh and English, the list should show both the Welsh and English language names regardless of whether the list is accessed via the Welsh or English language.

Section 55 – Transitional provision

133. Section 55 enables any review conducted under Part 3 of the 2013 Act being conducted when Chapter 1 comes into force to be completed under the arrangements that applied when the review was commenced. It also ensures that Part 3 of the 2013 Act and all orders and regulations made under that Part prior to Chapter 1 coming into force continue in effect for the purposes of such reviews.

CHAPTER 2: REMUNERATION OF ELECTED MEMBERS

Section 56 – Abolition of the Independent Remuneration Panel for Wales

134. Section 56 abolishes the Independent Remuneration Panel for Wales and removes provisions relating to its functions and membership from the Local Government (Wales) Measure 2011.

Section 57 – Democracy and Boundary Commission Cymru functions relating to remuneration

135. Section 57 inserts Part 5A into the 2013 Act which sets out the functions of the Commission in respect of payments and pensions to members of relevant authorities in Wales (as defined in new section 69C(2) of the 2013 Act) and payments to former members of local authorities in Wales. Part 5A includes the following provisions:

Section 69A – Function relating to payments to members

136. Section 69A sets out the functions of the Commission in respect of payments to members of a relevant authority. For the financial year beginning 1 April 2025 and for each following financial year, the Commission must decide the relevant matters for which a relevant authority is required or is authorised to make payments to members of the authority.

137. "Relevant matters" are defined in subsection (2) as matters that relate to the official business of members (as defined in section 69A(11)) or periods of family absence that members are entitled to have under Part 2 of the Local Government (Wales) Measure 2011.

138. Mae is-adran (3) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn osod y swm y mae rhaid ei dalu i aelod neu'r uchafswm y gellir ei dalu i aelod. Caiff y Comisiwn benderfynu na ellir talu taliadau i fwy na chyfran benodedig neu nifer penodedig o aelodau awdurdod perthnasol. Ni all y gyfran neu'r nifer (yn ôl y digwydd) fod yn fwy na 50% oni bai bod Gweinidogion Cymru yn rhoi eu cydsyniad.

139. Caiff y Comisiwn osod canran uchaf neu gyfradd uchaf arall yr addasiad y gall awdurdod perthnasol ei gwneud, ar gyfer blwyddyn ariannol, i'r symiau a oedd ag effaith mewn cysylltiad â materion perthnasol ar gyfer y flwyddyn ariannol flaenorol. Gellir gosod mynegrif hefyd.

140. Wrth osod swm, gwneud penderfyniad neu osod cyfradd neu fynegrif, rhaid i'r Comisiwn ystyried effaith ariannol debygol ei benderfyniadau ar awdurdodau perthnasol.

Adran 69B - Swyddogaethau sy'n ymwneud â phensiynau aelodau

141. Mae adran 69B yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn benderfynu ar y disgrifiadau o aelodau awdurdod perthnasol y mae'n ofynnol i awdurdod perthnasol dalu pensiwn mewn cysylltiad â hwy. Nid yw hyn yn cynnwys aelodau cyfetholedig o awdurdodau perthnasol sy'n gymwys i fod yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Rhaid i'r Comisiwn hefyd benderfynu ar y materion perthnasol y mae'n ofynnol i awdurdod perthnasol dalu pensiwn mewn cysylltiad â hwy.

Adran 69C - Awdurdodau perthnasol, aelodau etc.

142. Mae adran 69C yn diffinio termau penodol a ddefnyddir yn Rhan 5A o Ddeddf 2013, gan gynnwys "awdurdod perthnasol" ac "aelodau awdurdod perthnasol" ac mae hefyd yn cynnwys pŵer i bennu awdurdod perthnasol mewn rheoliadau o dan is-adran (2)(e).

Adran 69D - Swyddogaethau sy'n ymwneud â thaliadau ailsefydlu

143. Mae adran 69D yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn wneud penderfyniadau penodol am daliadau ailsefydlu. Mae taliad ailsefydlu yn daliad i berson sy'n peidio â bod yn aelod o awdurdod lleol ar ddiwedd tymor ei swydd; a oedd, pan oedd yn ei swydd, yn aelod o awdurdod lleol (fel y'i diffinnir yn adran 72 o Ddeddf 2013) o ddisgrifiad a bennir mewn rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru; sydd wedi sefyll i gael ei ailethol i fod yn aelod o'r un awdurdod; ac nad yw wedi ei ddychwelyd i'w swydd yn yr etholiad hwnnw.

144. Rhaid i'r Comisiwn benderfynu ar faterion megis swm y taliad ailsefydlu sydd i'w dalu, yr amodau cymhwyso i gael taliad a'r uchafswm sydd i'w dalu. Rhaid i'r Comisiwn ystyried yr effaith ariannol debygol ar awdurdodau lleol a rhaid iddo adolygu penderfyniadau cyn pob etholiad cyffredin llywodraeth leol gan ddechrau â'r etholiad sydd i'w gynnal ym mis Mai 2027.

138. Subsection (3) requires the Commission to set the amount that must be paid to a member or the maximum amount that can be paid to a member. The Commission may decide that payments cannot be paid to more than a fixed proportion or specified number of members of a relevant authority. The proportion or number (as the case may be) cannot exceed 50% unless the Welsh Ministers give their consent.

139. The Commission may set the maximum percentage or other rate by which a relevant authority can adjust for a financial year the amounts that had effect in respect of relevant matters for the previous financial year. An index can also be set.

140. The Commission must, when setting an amount, making a determination or setting a rate or index, take into account the likely financial impact of its decisions on relevant authorities.

Section 69B – Functions relating to members' pensions

141. Section 69B requires the Commission to decide the descriptions of members of a relevant authority in respect of whom a relevant authority is required to pay a pension. This excludes co-opted members of relevant authorities who are eligible to be members of the Local Government Pension Scheme. The Commission must also decide the relevant matters in respect of which a relevant authority is required to pay a pension.

Section 69C – Relevant authorities, members etc.

142. Section 69C defines certain terms used in Part 5A of the 2013 Act, including "relevant authority" and "members of a relevant authority" and also includes a power to specify a relevant authority in regulations under subsection (2)(e).

Section 69D – Functions relating to resettlement payments

143. Section 69D requires the Commission to make certain decisions about resettlement payments. A resettlement payment is a payment to a person who ceases to be a member of a local authority at the end of their term of office, when in office was a member of a local authority (as defined in section 72 of the 2013 Act) of a description specified in regulations made by the Welsh Ministers, has stood for re-election for membership of the same authority and has not been returned to office at that election.

144. The Commission must decide matters such as the amount of a resettlement payment to be paid, the qualifying conditions for payment and the maximum amount to be paid. The Commission must consider the likely financial impact on local authorities and must review decisions in advance of each local government ordinary election beginning with the election that is to be held in May 2027.

Adran 69E - Adroddiadau blynyddol ar dâl mewn perthynas ag aelodau o awdurdodau perthnasol

145. Mae adran 69E yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn lunio a chyhoeddi adroddiad blynyddol ar gydnabyddiaeth ariannol ("tâl" yn Neddf 2013) ynghylch arfer ei swyddogaethau o dan Ran 5A heb fod yn hwyrach na 28 Chwefror yn y flwyddyn ariannol cyn y flwyddyn ariannol y mae'r adroddiad yn ymwneud â hi neu unrhyw ddyddiad diweddarach y mae'r Comisiwn a Gweinidogion Cymru yn cytuno arno. Rhaid i'r adroddiad gynnwys yr wybodaeth a nodir yn yr adran.

Adran 69F - Adroddiadau atodol ar dâl

146. Mae adran 69F yn galluogi'r Comisiwn i lunio a chyhoeddi un neu ragor o adroddiadau atodol ar gydnabyddiaeth ariannol i'w adroddiad diweddaraf ar gydnabyddiaeth ariannol. Caiff yr adroddiad atodol amrywio darpariaeth a wnaed yn yr adroddiad blynyddol hwnnw ar gydnabyddiaeth ariannol neu wneud unrhyw ddarpariaeth y gallai'r adroddiad blynyddol ar gydnabyddiaeth ariannol fod wedi ei gwneud.

Adran 69G - Darpariaeth bellach ynghylch adroddiadau blynyddol ar dâl ac adroddiadau atodol ar dâl

147. Mae adran 69G yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn, cyn cyhoeddi adroddiad blynyddol ar gydnabyddiaeth ariannol neu adroddiad atodol ar gydnabyddiaeth ariannol, anfon drafft o'r adroddiad hwnnw i gyrff penodol ac at bersonau penodol a chyhoeddi'r adroddiad drafft cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl ei anfon. Wrth lunio adroddiad blynyddol ar gydnabyddiaeth ariannol neu adroddiad atodol ar gydnabyddiaeth ariannol, rhaid i'r Comisiwn ystyried yr adroddiad blynyddol diwethaf ar gydnabyddiaeth ariannol ac unrhyw adroddiad atodol ar gydnabyddiaeth ariannol a sylwadau sydd wedi dod i law ynghylch yr adroddiadau hyn a'r adroddiadau drafft.

Adran 69H - Cyfarwyddiadau i ailystyried adroddiadau drafft

148. Mae adran 69H yn galluogi Gweinidogion Cymru i gyfarwyddo'r Comisiwn i ailystyried darpariaeth mewn adroddiad drafft blynyddol neu adroddiad drafft atodol ar gydnabyddiaeth ariannol. Mae'n nodi'r wybodaeth y mae rhaid ei phennu mewn cyfarwyddyd, gan gynnwys y rheswm dros roi'r cyfarwyddyd a dyddiad penodedig ar gyfer ymateb. Nid oes rhwymedigaeth ar y Comisiwn i amrywio'r adroddiad drafft ond rhaid iddo ymateb a chynnwys ei resymeg os yw'n penderfynu peidio ag amrywio'r adroddiad drafft.

Adran 69I - Dyletswyddau'r Comisiwn o ran cyhoeddi a hysbysu mewn perthynas ag adroddiadau

149. Mae adran 69I yn nodi dyletswyddau mewn cysylltiad â chyhoeddi'r adroddiadau blynyddol ac atodol ar gydnabyddiaeth ariannol, gan gynnwys y gofyniad bod y Comisiwn yn caniatáu cyfnod o wyth wythnos o leiaf ar gyfer ymgynghori ar adroddiad drafft cyn cyhoeddi adroddiad atodol ar gydnabyddiaeth ariannol a'r gofyniad bod y Comisiwn yn cyhoeddi'r adroddiadau ar gydnabyddiaeth ariannol ar ei wefan ac mewn unrhyw ffordd arall y mae'r Comisiwn yn ystyried ei bod yn briodol.

Section 69E – Annual remuneration reports in relation to members of relevant authorities

145. Section 69E requires the Commission to prepare and publish an annual remuneration report about the exercise of its functions under Part 5A no later than 28 February in the financial year before the financial year to which the report relates or such later date as the Commission and the Welsh Ministers agree. The report must contain the information set out in the section.

Section 69F – Supplementary remuneration reports

146. Section 69F enables the Commission to prepare and publish one or more supplementary remuneration reports to its most recent annual remuneration report. The supplementary report may vary provision made in that annual remuneration report or make any provision the annual remuneration report could have made.

Section 69G – Further provision about annual reports and supplementary reports

147. Section 69G requires the Commission, before publishing an annual or supplementary remuneration report, to send a draft of that report to certain bodies and persons and publish the draft report as soon as practicable after sending it. When preparing an annual or supplementary remuneration report, the Commission must take into account the last annual remuneration report and any supplementary remuneration report and representations received about these reports and the draft reports.

Section 69H – Directions to reconsider draft reports

148. Section 69H enables the Welsh Ministers to direct the Commission to reconsider a provision of a draft annual or draft supplementary remuneration report. It sets out the information that must be specified in a direction, including the reason for giving the direction and a specified date for response. The Commission is not obliged to vary the draft report but must respond and include its rationale if it decides not to vary the draft report.

Section 69I – Commission's publication and notification duties in relation to reports

149. Section 69I sets out duties in respect of publishing the annual and supplementary remuneration reports, including the requirement that the Commission allows a minimum period of eight weeks for consultation on a draft report before publishing a supplementary remuneration report and the requirement that the Commission publishes the remuneration reports on its website and in any other way the Commission considers appropriate.

Adran 69J - Gofynion gweinyddol ar gyfer awdurdodau perthnasol mewn adroddiadau

150. Mae adran 69J yn galluogi adroddiadau blynyddol ar gydnabyddiaeth ariannol i'w gwneud yn ofynnol i awdurdodau perthnasol roi systemau gweinyddol yn eu lle er mwyn osgoi dyblygu taliadau mewn cysylltiad â materion perthnasol a cheisiadau am daliad mewn cysylltiad â'r un materion perthnasol. Gall yr adroddiadau hyn hefyd gynnwys gofynion y Comisiwn ar gyfer cadw cofnodion o daliadau a wneir o dan Ran 5A.

Adran 69K - Gofynion cyhoeddi ar gyfer awdurdodau perthnasol mewn adroddiadau

151. Mae adran 69K yn galluogi'r Comisiwn i nodi yn ei adroddiad blynyddol ar gydnabyddiaeth ariannol wybodaeth y mae'n ofynnol i awdurdodau perthnasol ei chyhoeddi.

Adran 69L - Monitro cydymffurfedd â gofynion y Comisiwn

152. Mae adran 69L yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau perthnasol gydymffurfio ag unrhyw ofyniad a nodir mewn adroddiad blynyddol ar gydnabyddiaeth ariannol neu adroddiad atodol ar gydnabyddiaeth ariannol ac mae'n galluogi'r Comisiwn i fonitro gweithrediad a'r modd y rheolir y taliadau a wneir gan awdurdodau perthnasol. Gall y Comisiwn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau perthnasol ddarparu gwybodaeth iddo am faterion gan gynnwys materion mewn cysylltiad â thaliadau a wneir mewn cysylltiad â materion perthnasol, pensiynau perthnasol, a thaliadau ailsefydlu. Rhaid i awdurdodau perthnasol gydymffurfio ag unrhyw ofyniad o'r fath.

Adran 69M - Cyfarwyddiadau i orfodi cydymffurfedd â gofynion y Comisiwn

153. Mae adran 69M yn galluogi Gweinidogion Cymru, os ydynt wedi eu bodloni bod awdurdod wedi methu â chydymffurfio â gofyniad mewn adroddiad blynyddol neu adroddiad atodol ar gydnabyddiaeth ariannol, i roi cyfarwyddyd sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdod gydymffurfio â'r gofyniad hwnnw. Mae'r adran yn nodi'r materion y mae rhaid eu pennu yn y cyfarwyddyd.

Adran 69N - Aelodau sy'n dymuno ymwrthod â thaliadau

154. Mae adran 69N yn galluogi person i ildio ei hawlogaeth i gael taliadau, naill ai'n gyfan gwbl neu'n rhannol fel y penderfynir gan y person hwnnw. Gan ei bod yn ofynnol i awdurdodau wneud taliadau penodol i aelodau, mae adran 69N(2) yn galluogi awdurdodau i beidio â thalu lwfansau mewn amgylchiadau pan fo aelod wedi dewis ymwrthod â thaliad drwy hysbysiad ysgrifenedig.

Adran 69O - Cadw taliadau yn ôl

155. Mae adran 69O yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdod perthnasol gadw yn ôl daliadau i berson:

a) sydd wedi ei atal dros dro (neu wedi ei atal dros dro yn rhannol) rhag bod yn aelod yn rhinwedd Rhan 3 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 neu
b) sydd wedi ei rwystro rhag gweithredu fel aelod o awdurdod lleol yng Nghymru o dan adran 80A(6) o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972.

156. Mae'r adran hefyd yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddyroddi cyfarwyddydau i awdurdodau perthnasol (ar ôl ymgynghori â'r Comisiwn) i gadw taliadau yn ôl mewn cysylltiad â'r materion perthnasol a bennir yn y cyfarwyddyd neu i beidio â gwneud taliad ailsefydlu.

Section 69J – Administrative requirements for relevant authorities in reports

150. Section 69J enables annual remuneration reports to require relevant authorities to put in place administrative systems to avoid the duplication of payments in respect of relevant matters and requests for payment in respect of the same relevant matters. These reports can also include the Commission's requirements for keeping records of payments made under Part 5A.

Section 69K – Publicising requirements for relevant authorities in reports

151. Section 69K enables the Commission to set out in its annual remuneration report information which relevant authorities are required to publish.

Section 69L – Monitoring compliance with Commission's requirements

152. Section 69L requires relevant authorities to comply with any requirement set out in an annual or supplementary remuneration report and enables the Commission to monitor the implementation and management of the payments made by relevant authorities. The Commission can require relevant authorities to provide it with information about matters including matters in connection with payments made in respect of relevant matters, relevant pensions, and resettlement payments. Relevant authorities must comply with any such requirement.

Section 69M – Directions to enforce compliance with Commission's requirements

153. Section 69M enables the Welsh Ministers, if they are satisfied that an authority has failed to comply with a requirement in an annual or supplementary remuneration report, to give a direction requiring the authority to comply with that requirement. The section sets out the matters that must be specified in the direction.

Section 69N – Members wishing to forgo payments

154. Section 69N enables a person to waive their entitlement to payments, either in full or in part as that person determines. Since authorities are required to make certain payments to members, section 69N(2) enables authorities not to pay allowances in circumstances where a member has elected to forgo payment by notice in writing.

Section 69O – Withholding payments

155. Section 69O requires a relevant authority to withhold payments to a person who has been:

a) suspended from being a member (or partially suspended) by virtue of Part 3 of the Local Government Act 2000 or
b) prevented from acting as a member of a local authority in Wales under section 80A(6) of the Local Government Act 1972.

156. The section also enables the Welsh Ministers to issue directions to relevant authorities (following consultation with the Commission) to withhold payments in respect of the relevant matters specified in the direction or to not make a resettlement payment.

157. Mae'r adran hon hefyd yn galluogi awdurdodau perthnasol i'w gwneud yn ofynnol i berson wneud ad-daliadau mewn amgylchiadau penodol ac mae'n galluogi awdurdodau lleol i adennill taliadau mewn amgylchiadau penodol.

Adran 69P - Canllawiau

158. Mae adran 69P yn galluogi'r Comisiwn i ddyroddi canllawiau i awdurdodau perthnasol ynghylch sut i gydymffurfio â gofynion o dan Ran 5A. Mae hefyd yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau i'r Comisiwn ynghylch ei swyddogaethau o dan y Rhan honno. Mae'n ofynnol i awdurdodau perthnasol neu'r Comisiwn, yn ôl y digwydd, roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir o dan yr adran hon.

Adran 69Q - Cyfarwyddiadau o dan y Rhan hon

159. Mae adran 69Q yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud cais am orchymyn llys i orfodi cyfarwyddydau a wneir o dan adrannau 69M a 69O ac yn nodi nad yw'r pŵer i ddyroddi cyfarwyddydau o dan y Rhan hon yn cyfyngu ar bŵer cyffredinol Gweinidogion Cymru i gyfarwyddo'r Comisiwn o dan adran 14 o Ddeddf 2013.

Adran 69R - Pŵer i addasu darpariaeth

160. Mae adran 69R yn galluogi Gweinidogion Cymru i addasu Rhan 5A o Ddeddf 2013 drwy reoliadau.

Adran 58 - Trosglwyddo eiddo, hawliau ac atebolrwyddau

161. Mae'r adran hon yn darparu bod yr holl eiddo a ddelir gan Banel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol yn union cyn ei ddiddymu, a holl hawliau ac atebolrwyddau Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol sy'n bodoli yn union cyn ei ddiddymu, yn trosglwyddo i'r Comisiwn.

Adran 59 – Mân ddarpariaethau a darpariaethau canlyniadol

162. Mae'r adran hon yn cyflwyno Rhan 4 o Atodlen 1, sy'n gwneud mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol sy'n ganlyniadol ar adrannau 56 i 58 o'r Ddeddf.

Adran 60 - Arbedion

163. Mae adran 60 yn arbed effaith y darpariaethau a ddiddymir gan adran 56 at ddibenion y flwyddyn ariannol sy'n dechrau ar 1 Ebrill 2025 ac eithrio'r cyfeiriadau at Banel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol, y dylid eu dehongli fel pe baent yn gyfeiriadau at Gomisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru.

PENNOD 3: anghymhwyso a dylanwad amhriodol

Adran 61 - Anghymhwyso rhag bod yn Aelod o'r Senedd ac yn gynghorydd cymuned

164. Mae adran 61 yn diwygio adran 16(1) o DLlC 2006, sy'n pennu'r personau sydd wedi eu hanghymhwyso rhag dod yn Aelod o'r Senedd neu barhau i fod yn Aelod o'r Senedd (ond nid rhag bod yn ymgeisydd i fod yn Aelod o'r Senedd). Mae hefyd yn diddymu adrannau 17B, 17E a 17F o DLlC 2006 sy'n darparu ar gyfer eithriadau cyfyngedig penodol rhag anghymhwyso rhag bod yn Aelod o'r Senedd yn rhinwedd bod yn aelod o gyrff etholedig eraill, ac yn diwygio adran 17D o DLlC 2006.

157. This section also enables relevant authorities to require a person to make repayments in certain circumstances and enables local authorities to recover payments in certain circumstances.

Section 69P – Guidance

158. Section 69P enables the Commission to issue guidance to relevant authorities about how to comply with requirements under Part 5A. It also enables the Welsh Ministers to issue guidance to the Commission about its functions under that Part. Relevant authorities or the Commission, as the case may be, are required to have regard to any guidance issued under this section.

Section 69Q – Directions under this Part

159. Section 69Q enables the Welsh Ministers to apply for a court order to enforce directions made under sections 69M and 69O and sets out that the power to issue directions under this Part does not limit the general power of the Welsh Ministers to direct the Commission under section 14 of the 2013 Act.

Section 69R – Power to modify provision

160. Section 69R enables the Welsh Ministers to modify Part 5A of the 2013 Act by regulations.

Section 58 – Transfer of property, rights and liabilities

161. This section provides that all property held by the Independent Remuneration Panel for Wales immediately before its abolition, and all rights and liabilities of the Independent Remuneration Panel for Wales that exist immediately before its abolition, transfer to the Commission.

Section 59 – Minor and consequential provision

162. This section introduces Part 4 of Schedule 1, which makes minor and consequential amendments that are consequential to sections 56 to 58 of the Act.

Section 60 – Savings

163. Section 60 saves the effect of the provisions repealed by section 56 for the purposes of the financial year beginning 1 April 2025 other than the references to the Independent Remuneration Panel for Wales, which should be interpreted as references to the Democracy and Boundary Commission Cymru.

CHAPTER 3: DISQUALIFICATION AND UNDUE INFLUENCE

Section 61 – Disqualification from being a Member of the Senedd and a community councillor

164. Section 61 amends section 16(1) of GOWA 2006, which specifies the persons who are disqualified from becoming or continuing to be a member of the Senedd (but not from being a candidate to be a Member of the Senedd). It also repeals sections 17B, 17E and 17F of GOWA 2006 which provide for certain limited exceptions from disqualification from Membership of the Senedd by virtue of being a member of other elected bodies, and amends section 17D of GOWA 2006.

165. Mae adran 16(1)(za) o DLlC 2006 yn darparu bod person wedi ei anghymhwyso rhag bod yn Aelod o'r Senedd os yw'r person yn aelod o Dŷ'r Cyffredin. Mae adran 17B o DLlC 2006 yn darparu eithriad rhag anghymhwyso ar gyfer Aelod o'r Senedd a ddychwelir fel aelod o Dŷ'r Cyffredin o fewn 372 o ddiwrnodau i ddiwrnod disgwyliedig yr etholiad cyffredinol nesaf ar gyfer Aelodau'r Senedd. Mae adran 61(3) yn dileu adran 17B o DLlC 2006 fel nad yw'r eithriad yn gymwys mwyach.

166. Mae adran 16(1)(zc) o DLlC 2006 yn darparu bod person wedi ei anghymhwyso rhag bod yn Aelod o'r Senedd os yw'r person yn aelod o gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru. Mae adran 61(2)(b) yn ymestyn y ddarpariaeth anghymhwyso hon i berson sy'n aelod o gyngor cymuned yng Nghymru, er mwyn cysoni'r trefniadau ar gyfer cynghorwyr cymuned (gan gynnwys cynghorwyr tref) yng Nghymru â'r gyfundrefn anghymhwyso ar gyfer cynghorwyr prif gynghorau yng Nghymru.

167. Mae adran 17D o DLlC 2006 yn darparu ar gyfer eithriad rhag anghymhwyso ar gyfer aelodau sydd newydd eu hethol, am gyfnod penodol. Nid yw person a ddychwelir fel Aelod mewn etholiad i'r Senedd wedi ei anghymhwyso rhag bod yn Aelod o'r Senedd yn rhinwedd bod yn aelod o gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru nes i'r person hwnnw honni ei fod yn tyngu'r llw teyrngarwch (neu'r cadarnhad cyfatebol) o dan DLlC 2006. Hefyd, nid yw Aelod o'r Senedd a ddychwelir fel aelod o gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru wedi ei anghymhwyso rhag bod yn Aelod o'r Senedd nes i'r person hwnnw wneud datganiad derbyn o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 1972. Mae adran 61(4) yn diwygio adran 17D fel bod y darpariaethau hyn hefyd yn gymwys pan fo'r person yn aelod o gyngor cymuned yng Nghymru, neu'n cael ei ddychwelyd fel aelod o gyngor o'r fath.

168. Mae adran 17E o DLlC 2006 yn darparu ar gyfer eithriad â therfyn amser rhag anghymhwyso os dychwelir aelod o gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru fel Aelod o'r Senedd; ac mae diwrnod disgwyliedig etholiad cyffredin nesaf aelodau'r cyngor o fewn 372 o ddiwrnodau i'r diwrnod dychwelyd. Mae adran 61(5) yn dileu adran 17E o DLlC 2006 fel nad yw'r eithriad yn gymwys mwyach. Mae adran 17F o DLlC 2006 yn darparu ar gyfer eithriad â therfyn amser rhag anghymhwyso os dychwelwyd Aelod o'r Senedd fel aelod o gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru ac mae diwrnod disgwyliedig yr etholiad cyffredinol nesaf i'r Senedd o fewn 372 o ddiwrnodau i'r diwrnod dychwelyd. Mae adran 61(6) yn dileu adran 17F o DLlC 2006 fel nad yw'r eithriad yn gymwys mwyach. Mae adran 61(7) yn darparu y bydd y newidiadau hyn yn cymryd effaith at ddibenion etholiad i'r Senedd pan gynhelir y pôl ar neu ar ôl 6 Ebrill 2026.

Adran 62 - Anghymhwysiad am arferion llwgr neu anghyfreithlon: etholiadau llywodraeth leol

169. Mae adran 62 yn diwygio'r gyfraith ar anghymhwyso rhag bod yn ymgeisydd ar gyfer llywodraeth leol yng Nghymru ac yn aelod ohoni. Mae'r adran yn mewnosod is-adran (ba) yn adran 80A(1) o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 er mwyn cau bwlch yn y gyfundrefn anghymhwyso drwy ychwanegu categori newydd o bersonau sydd wedi eu hanghymhwyso: personau na chaniateir iddynt sefyll fel ymgeisydd ar gyfer cyngor dosbarth yng Ngogledd Iwerddon na bod yn aelod o gyngor o'r fath.

165. Section 16(1)(za) of GOWA 2006 provides that a person is disqualified from being a Member of the Senedd if the person is a member of the House of Commons. Section 17B of GOWA 2006 provides an exception from disqualification for a Member of the Senedd returned as a member of the House of Commons within 372 days of the expected day of the next general election of Members of the Senedd. Section 61(3) removes section 17B from GOWA 2006 so that the exception no longer applies.

166. Section 16(1)(zc) of GOWA 2006 provides that a person is disqualified from being a Member of the Senedd if the person is a member of the council of a county or county borough in Wales. Section 61(2)(b) extends this disqualification provision to a person who is a member of a community council in Wales, to bring the arrangements for community councillors (including town councillors) in Wales into line with the disqualification regime for principal councillors in Wales.

167. Section 17D of GOWA 2006 provides for an exception from disqualification for newly elected members for a certain period. A person returned as a Member at an election of the Senedd is not disqualified from being a Member of the Senedd by virtue of being a member of the council of a county or county borough in Wales until that person purports to take the oath of allegiance (or corresponding affirmation) under GOWA 2006. Also, a Member of the Senedd who is returned as a member of a council of a county or county borough in Wales is not disqualified from being a Member of the Senedd until that person makes a declaration of acceptance under the Local Government Act 1972. Section 61(4) amends section 17D so that they also apply where the person is, or is returned as, a member of a community council in Wales.

168. Section 17E of GOWA 2006 provides for a time limited exception from disqualification if a member of the council of a county or county borough in Wales is returned as a Member of the Senedd; and the expected day of the next ordinary election of members of the council is within 372 days of the return day. Section 61(5) removes section 17E of GOWA 2006 so that the exception no longer applies. Section 17F of GOWA 2006 provides for a time limited exception from disqualification if a Member of the Senedd was returned as a member of a council of a county or county borough in Wales and the expected day of the next general election to the Senedd is within 372 days of the return day. Section 61(6) removes section 17F of GOWA 2006 so that the exception no longer applies. Section 61(7) provides that these changes will take effect for the purposes of an election for the Senedd at which the poll is held on or after 6 April 2026.

Section 62 – Disqualification for corrupt or illegal practice: local government elections

169. Section 62 amends the law on disqualification for candidacy to and membership of local government in Wales. The section inserts subsection (ba) into section 80A(1) of the Local Government Act 1972 to close a gap in the disqualification regime by adding a new category of disqualified persons: persons who are not permitted to stand as a candidate or be a member of a district council in Northern Ireland.

Adran 63 - Anghymhwysiad am arferion llwgr neu anghyfreithlon: etholiadau Senedd Cymru

170. Mae adran 63 yn diwygio'r gyfraith ar anghymhwyso rhag bod yn ymgeisydd ar gyfer y Senedd ac yn aelod ohoni. Mae'r adran yn mewnosod paragraff (5A) yn Atodlen 1A i DLlC 2006 er mwyn cau bwlch yn y gyfundrefn anghymhwyso drwy ychwanegu categori newydd o bersonau sydd wedi eu hanghymhwyso: personau na chaniateir iddynt sefyll fel ymgeisydd ar gyfer cyngor dosbarth yng Ngogledd Iwerddon na bod yn aelod o gyngor o'r fath.

Adran 64 - Dylanwad amhriodol

171. Mae adran 114A o Ddeddf 1983 yn nodi'r rhestr o weithgareddau a all fod yn gyfystyr â'r arfer llwgr o ddylanwad amhriodol.

172. Mae adran 64(2) yn diwygio adran 114A o Ddeddf 1983 fel bod y disgrifiad o'r arfer llwgr o ddylanwad amhriodol sy'n gymwys ar hyn o bryd mewn etholiadau llywodraeth leol yn Lloegr ac yn etholiadau Senedd y DU hefyd yn gymwys i etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru. Mae adran 64(3) yn hepgor cyfeiriadau at Gymru o adran 115 fel nad yw'r disgrifiad o'r arfer llwgr o ddylanwad amhriodol a nodir yn adran 115 o Ddeddf 1983 yn gymwys mwyach i etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru.

Adran 65 - Cyfyngiadau gwleidyddol ar swyddogion a staff

173. Mae adran 65 yn diwygio Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 i ychwanegu bod person sy'n dal swydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol pan fo'r swydd honno o dan gyngor cymuned, cyd-bwyllgor corfforedig, neu awdurdod lleol ym Mhrydain Fawr wedi ei anghymhwyso rhag dod yn aelod o gyngor cymuned neu barhau i fod yn aelod o gyngor cymuned. Mae'r diwygiad yn egluro ymhellach pwy sydd i'w ystyried yn berson sy'n dal swydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol pan fo'r swydd honno o dan gyngor cymuned. Mae'r diwygiad hefyd yn estyn, i gynghorau cymuned, y darpariaethau yn Neddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 ynghylch rhoi a goruchwylio esemptiadau rhag cyfyngiadau gwleidyddol, y terfynau ar wyliau â thâl ar gyfer ymgymryd â dyletswyddau awdurdod lleol a'r darpariaethau mewn perthynas â gwrthdaro buddiannau mewn negodiadau staff.

PENNOD 4: COMISIWN DEMOCRATIAETH A FFINIAU CYMRU

Adran 66 – Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru: personau na chaniateir iddynt fod yn aelodau etc.

174. Mae adran 66 yn diwygio Deddf 2013 drwy ychwanegu at y rhestr o'r rhai sydd wedi eu heithrio rhag bod yn aelodau o'r Comisiwn er mwyn sicrhau didueddrwydd. Y rhai sydd wedi eu hychwanegu at y rhestr yw aelodau o staff awdurdod Parc Cenedlaethol ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru, aelodau neu aelodau o staff cyd-bwyllgor corfforedig, ac aelodau neu aelodau o staff awdurdod tân ac achub. Mae'r diwygiad hefyd yn ei gwneud yn glir bod staff awdurdod lleol wedi eu heithrio.

Section 63 – Disqualification for corrupt or illegal practice: Senedd elections

170. Section 63 amends the law on disqualification for candidacy to and membership of the Senedd. The section inserts paragraph (5A) into Schedule 1A to GOWA 2006 to close a gap in the disqualification regime by adding a new category of disqualified persons: persons who are not permitted to stand as a candidate or be a member of a district council in Northern Ireland.

Section 64 – Undue Influence

171. Section 114A of the 1983 Act sets out the list of activities that may constitute the corrupt practice of undue influence.

172. Section 64(2) amends section 114A of the 1983 Act so that the description of the corrupt practice of undue influence that currently applies at local elections in England and Parliamentary elections also applies to local government elections in Wales. Section 64(3) omits references to Wales from section 115 so that the description of the corrupt practice of undue influence set out in section 115 of the 1983 Act no longer applies to elections to local government elections in Wales.

Section 65 – Political restriction of officers and staff

173. Section 65 amends the Local Government and Housing Act 1989 to add that a person who holds a politically restricted post under a community council, corporate joint committee or a local authority in Great Britain is disqualified from becoming or remaining a member of a community council. The amendment further clarifies who is to be regarded as holding a politically restricted post under a community council. The amendment also extends to community councils, the provisions in the Local Government and Housing Act 1989 concerning the granting and supervision of political restriction exemptions, the limitations on paid leave for undertaking local authority duties and the provisions in relation to conflicts of interest in staff negotiations.

CHAPTER 4: DEMOCRACY AND BOUNDARY COMMISSION CYMRU

Section 66 - Democracy and Boundary Commission Cymru: persons who may not be members etc.

174. Section 66 amends the 2013 Act by adding to the list of those who are excluded from being members of the Commission so as to ensure impartiality. Those added to the list are members of staff of a National Park authority for a National Park in Wales, members or members of staff of a corporate joint committee, and members or members of staff of a fire and rescue authority. The amendment also clarifies the exclusion for local authority staff.

Adran 67 - Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru: pwyllgor llywodraethu ac archwilio

175. Mae adran 67 yn diwygio adran 17 o Ddeddf 2013 i'w gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn sefydlu pwyllgor llywodraethu ac archwilio. Mae hefyd yn rhoi swyddogaethau adolygu ac asesu ychwanegol i'r pwyllgor mewn perthynas â threfniadau archwilio mewnol ac allanol y Comisiwn, sut y mae'n ymdrin â chwynion, ac adolygu datganiadau ariannol ac adroddiadau. Gwneir darpariaeth hefyd sy'n galluogi'r Comisiwn i roi swyddogaethau addas pellach i'r pwyllgor. At hynny, mae'r adran yn diwygio adran 18 o Ddeddf 2013 i bennu uchafswm nifer yr aelodau o'r pwyllgor ac isafswm nifer yr aelodau lleyg o'r pwyllgor, ac i ddarparu bod rhaid i gadeirydd y pwyllgor a'r dirprwy i'r cadeirydd ill dau fod yn aelodau lleyg o'r pwyllgor.

Adran 68 – Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru: pŵer i godi tâl

176. Mae adran 68 yn diwygio Deddf 2013 i fewnosod adran 11A, sy'n darparu pŵer i'r Comisiwn i godi tâl ar y sawl sy'n cael nwyddau neu hyfforddiant a ddarperir gan y Comisiwn mewn perthynas â'i swyddogaethau gweinyddu etholiadol, neu'r rhai sy'n ymwneud â swyddogaethau prif gyngor o dan Ran 3 o Ddeddf 2013, pan fo'r derbynnydd wedi cytuno i gael y nwyddau neu'r hyfforddiant. Er enghraifft, gall y Comisiwn ddarparu sesiynau hyfforddi dewisol i'r gymuned etholiadol, a gallai osod tâl amdanynt ar fynychwyr er mwyn adennill y gost o ddarparu'r hyfforddiant.

RHAN 3 – DARPARIAETH GYFFREDINOL

Adran 69 - Rheoliadau: cyfyngiadau

177. Mae rhai o bwerau Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau o dan y Ddeddf yn awdurdodi darpariaeth sy'n rhoi swyddogaethau i bersonau a darpariaeth i ddileu neu addasu swyddogaethau presennol, yn ddarostyngedig i hyd a lled y pwerau penodol (er enghraifft, y pŵer i wneud rheoliadau peilot o dan adran 5 a'r pŵer i ddarparu ar gyfer cynlluniau cymorth ariannol o dan adran 28). Mae cymhwysedd deddfwriaethol Senedd Cymru yn ddarostyngedig i gyfyngiadau yn Atodlen 7B i DLlC 2006, gan olygu y gall cydsyniad gweinidogion llywodraeth y DU, neu ymgynghori â hwy, fod yn ofynnol ar gyfer darpariaethau yn un o Ddeddfau'r Senedd sy'n rhoi swyddogaethau i awdurdodau cyhoeddus nad ydynt yn awdurdodau datganoledig Cymreig, neu ddarpariaethau sy'n dileu neu'n addasu swyddogaethau awdurdodau o'r fath.

178. Mae adran 69 yn darparu na chaiff y rheoliadau o dan y Ddeddf gynnwys darpariaeth a fyddai'n ei gwneud yn ofynnol cael cydsyniad y Gweinidog priodol o dan baragraff 8(1)(a) neu (c), 10 neu 11 o Atodlen 7B i DLlC 2006 pe bai'r ddarpariaeth yn cael ei chynnwys mewn Deddf gan Senedd Cymru; ac na chaiff y rheoliadau gynnwys darpariaeth a fyddai'n ei gwneud yn ofynnol ymgynghori â'r Gweinidog priodol o dan baragraff 11(2) o Atodlen 7B i'r Ddeddf honno pe bai'r ddarpariaeth yn cael ei chynnwys mewn Deddf gan Senedd Cymru.

Adran 70 – Dehongli cyffredinol

179. Mae adran 70 yn diffinio geiriau a thermau penodol a ddefnyddir yn y Ddeddf drwyddi draw.

Section 67 – Democracy and Boundary Commission Cymru: governance and audit committee

175. Section 67 amends section 17 of the 2013 Act so that it requires the Commission to establish a governance and audit committee. It also confers additional review and assessment functions on the committee in relation to the Commission's internal and external audit arrangements, handling of complaints and review of financial statements and reports. Provision is also made which enables the Commission to confer further suitable functions on the committee. Further, the section amends section 18 of the 2013 Act to specify the maximum number of members of the committee, the minimum number of lay members of the committee and to provide that both the committee chair and deputy to the chair, must be lay members of the committee.

Section 68 – Democracy and Boundary Commission Cymru: power to charge

176. Section 68 amends the 2013 Act to insert section 11A, which provides the Commission with a power to charge recipients of goods or training provided by the Commission in relation to its electoral administration functions, or those relating to the functions of a principal council under Part 3 of the 2013 Act, where the recipient has agreed to receive the goods or training. For example, the Commission may provide optional training sessions to the electoral community, and could impose a charge on attendees to recover the cost of providing the training.

PART 3 – GENERAL PROVISION

Section 69 – Regulations: restrictions

177. Some powers of the Welsh Ministers to make regulations under the Act authorise provision conferring functions on persons and provision to remove or modify existing functions, subject to the breadth of the specific powers (for example, the power to make pilot regulations under section 5 and the power to provide for schemes of financial assistance under section 28). The legislative competence of Senedd Cymru is subject to restrictions in Schedule 7B to GOWA 2006, so that provisions in a Senedd Act conferring functions on public authorities that are not Welsh devolved authorities, or provisions removing or modifying the functions of such authorities, may require the consent or consultation of UK government ministers.

178. Section 69 provides that the regulations under the Act may not include provision that would require the consent of the appropriate Minister under paragraph 8(1)(a) or (c), 10 or 11 of Schedule 7B to GOWA 2006 if the provision were included in an Act of Senedd Cymru; and may not include provision that would require consultation of the appropriate Minister under paragraph 11(2) of Schedule 7B to that Act if the provision were included in an Act of Senedd Cymru.

Section 70 – General interpretation

179. Section 70 defines certain words and terms used throughout Act.

Adran 71 – Pŵer i wneud darpariaeth ganlyniadol a darpariaeth drosiannol etc.

180. Mae adran 71 yn darparu pŵer i Weinidogion Cymru i wneud rheoliadau sy'n cynnwys darpariaethau atodol, darpariaethau deilliadol, darpariaethau canlyniadol, darpariaethau trosiannol neu ddarpariaethau arbed er mwyn rhoi effaith lawn i unrhyw ddarpariaeth o'r Ddeddf. Rhaid i'r rheoliadau hynny gael eu gwneud drwy offeryn statudol a chaniateir iddynt ddiwygio, addasu, diddymu neu ddirymu unrhyw ddeddfiad (sy'n cynnwys darpariaeth yn Neddfau Senedd y DU, Deddfau neu Fesurau'r Senedd ac mewn is-ddeddfwriaeth).

181. Byddai angen i reoliadau o dan yr adran hon sy'n diwygio Deddfau Senedd y DU neu Ddeddfau neu Fesurau Senedd Cymru gael eu cymeradwyo gan Senedd Cymru. Mae rheoliadau eraill a wneir o dan yr adran hon yn ddarostyngedig i weithdrefn penderfyniad negyddol yn y Senedd.

Adran 72 – Dod i rym

182. Mae adran 72 yn nodi pryd neu sut y daw darpariaethau'r Ddeddf i rym.

183. Daw'r darpariaethau a ganlyn i rym drannoeth y diwrnod y caiff y Ddeddf y Cydsyniad Brenhinol (gweler is-adran (1)):

- y darpariaethau ynghylch peilota a diwygio etholiadau Cymreig (ym Mhennod 3 o Ran 1 a Rhan 2 o Atodlen 1),
- anghymhwyso cynghorwyr cymuned rhag bod yn Aelod o'r Senedd (adran 61),
- Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru: personau na chaniateir iddynt fod yn aelodau etc. (adran 66), a
- Rhan 3 o'r Ddeddf.

184. Daw darpariaethau ynghylch adolygiadau o ffiniau a threfniadau etholiadol llywodraeth leol (Pennod 1 o Ran 2), cynnal arolwg o gynghorwyr ac ymgeiswyr aflwyddiannus mewn etholiadau llywodraeth leol (adran 25), y canllawiau ar gyfer pleidiau gwleidyddol i hybu amrywiaeth ymhlith personau sy'n ceisio swydd etholedig (adran 30), a'r darpariaethau ynghylch anghymhwysiad am arferion llwgr neu anghyfreithlon (adrannau 62 a 63) i rym ddau fis ar ôl i'r Ddeddf gael y Cydsyniad Brenhinol (gweler is-adran (2)) Daw'r ddarpariaeth ynghylch cyfyngiadau gwleidyddol ar swyddogion a staff (adran 65) i rym ar 6 Mai 2027.

185. Caniateir i ddarpariaethau eraill y Ddeddf gael eu dwyn i rym ar ddiwrnodau a bennir drwy orchymyn gan Weinidogion Cymru (gweler is-adran (4)). Caiff y gorchmynion sy'n dwyn darpariaethau i rym bennu diwrnodau gwahanol at ddibenion gwahanol a gwneud darpariaeth ddarfodol, darpariaeth drosiannol neu ddarpariaeth arbed (gweler is-adran (6)). Rhaid i orchmynion o'r fath gael eu gwneud drwy offeryn statudol, ond nid yw unrhyw weithdrefn gan y Senedd yn gymwys i'w gwneud.

Adran 73 – Enw byr

186. Mae adran 73 yn darparu mai enw byr y Ddeddf yw Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) 2024.

Section 71 – Power to make consequential and transitional provision etc.

180. Section 71 provides the Welsh Ministers with a power to make regulations containing supplementary, incidental, consequential, transitional or saving provisions to give full effect to any provision of the Act. Those regulations must be made by statutory instrument and may amend, modify, repeal or revoke any enactment (which includes provision in Acts of Parliament, Acts or Measures of the Senedd and subordinate legislation).

181. Regulations under this section that amend Acts of Parliament or Acts or Measures of Senedd Cymru would need to be approved by the Senedd. Other regulations made under this section are subject to a negative resolution procedure in the Senedd.

Section 72 – Coming into force

182. Section 72 sets out when or how the provisions of the Act come into force.

183. The following provisions come in to force the day after the Act receives Royal Assent (see subsection (1)):

- the Welsh elections piloting and reform provisions (in Chapter 3 of Part 1 and Part 2 of Schedule 1),
- the disqualification from being a Member of the Senedd of community councillors (section 61),
- Democracy and Boundary Commission Cymru: persons who may not be members etc. (section 66), and
- Part 3 of the Act.

184. Provisions about reviews of the boundaries and electoral arrangements for local government (Chapter 1 of Part 2), the survey of councillors and unsuccessful candidates in local government elections (section 25), the guidance for political parties to promote diversity in persons seeking elected office (section 30), and the provisions about disqualification for corrupt or illegal practice (sections 62 and 63) come into force two months after the Act receives Royal Assent (see subsection (2)). Provision about political restriction of officers and staff (section 65) comes into force on 6 May 2027.

185. The other provisions of the Act may be brought in to force on days appointed by order of the Welsh Ministers (see subsection (4)). The orders bringing provisions into force may appoint different days for different purposes and make transitory, transitional or saving provision (see subsection (6)). Such orders must be made by statutory instrument, but no Senedd procedure applies to their making.

Section 73 – Short title

186. Section 73 provides that the short title of the Act is the Elections and Elected Bodies (Wales) Act 2024.

COFNOD Y TRAFODION YN SENEDD CYMRU

187. Mae'r tabl a ganlyn yn nodi'r dyddiadau ar gyfer pob cyfnod o hynt y Ddeddf drwy'r Senedd. Gellir cael Cofnod y Trafodion a rhagor o wybodaeth am hynt y Ddeddf hon ar wefan y Senedd ar: Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) (senedd.cymru).

Cyfnod	**Dyddiad**
Cyflwynwyd	2 Hydref 2023
Cyfnod 1 – Dadl	6 Chwefror 2024
Cyfnod 2 Pwyllgor Craffu – ystyried y gwelliannau	16 Mai 2024
Cyfnod 3 Cyfarfod Llawn – ystyried y gwelliannau	2 Gorffennaf 2024
Cyfnod 4 Cymeradwywyd gan y Senedd	9 Gorffennaf 2024
Y Cydsyniad Brenhinol	9 Medi 2024

© ℗ Hawlfraint y Goron 2024

Argraffwyd a chyhoeddwyd yn y DU gan Y Llyfrfa Cyf dan awdurdod a goruchwyliaeth Saul Nassé, Rheolwr Llyfrfa Ei Fawrhydi ac Argraffydd Deddfau Senedd y Brenin.

RECORD OF PROCEEDINGS IN SENEDD CYMRU

187. The following table sets out the dates for each stage of the Act's passage through the Senedd. The Record of Proceedings and further information on the passage of this Act can be found on the Senedd website at: Elections and Elected Bodies (Wales) Act 2024 (senedd.wales).

Stage	**Date**
Introduced	2 October 2023
Stage 1 - Debate	6 February 2024
Stage 2 Scrutiny Committee – consideration of amendments	16 May 2024
Stage 3 Plenary - consideration of amendments	2 July 2024
Stage 4 Approved by the Senedd	9 July 2024
Royal Assent	9 September 2024

© Crown copyright 2024

Printed and published in the UK by The Stationery Office Limited under the authority and superintendence of Saul Nassé, Controller of His Majesty's Stationery Office and King's Printer of Acts of Parliament.

tso
a Williams Lea company

Cyhoeddwyd gan TSO (Y Llyfrfa), cwmni Williams Lea,
ac ar gael o:

Arlein
www.tsoshop.co.uk

Post, Ffôn ac E-bost
TSO
Blwch Post 29, Norwich, NR3 1GN
Archebionf ffôn/ Ymholiadau cyffredinol 0333 202 5070
E-bost: customer.services@tso.co.uk
Ffôn Testun: 0333 202 5077

Published by TSO (The Stationery Office), a Williams Lea company,
and available from:

Online
www.tsoshop.co.uk

Mail, Telephone & E-mail
TSO
PO Box 29, Norwich, NR3 1GN
Telephone orders/General enquiries: 0333 202 5070
E-mail: customer.services@tso.co.uk
Textphone: 0333 202 5077

ISBN 978-0-348-11978-7

9 780348 119787